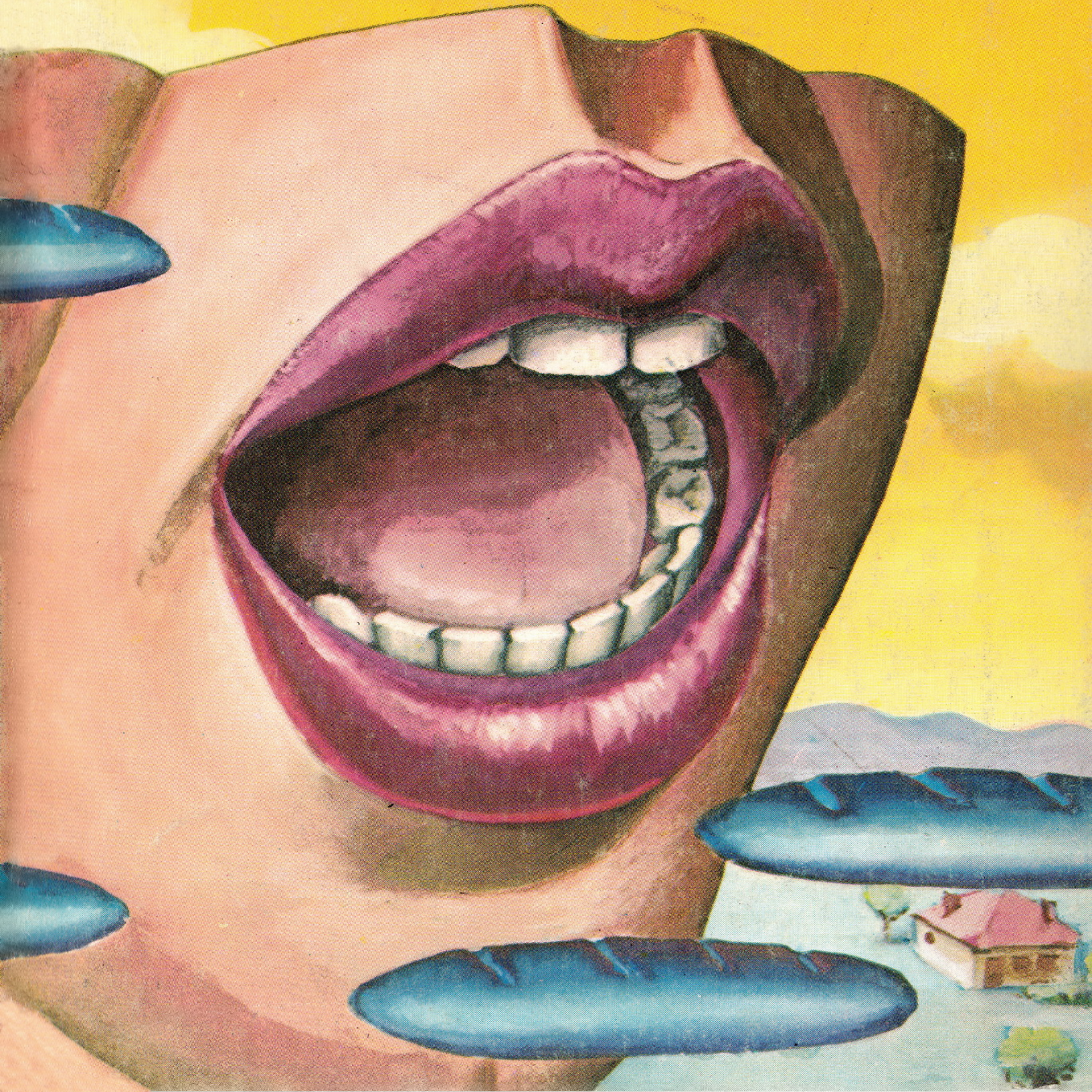

ТЕКА • ГАЛАКТИКА •
ОТКА • ГАЛАКТИКА •
БМНОТЕКА • ГАЛАКТИКА •
БМНОТЕКА • ГАЛАКТИКА •

А. и Б. СТРУГАЦКИ

ВТОРОТО НАШЕСТВИЕ НА МАРСИАНЦИТЕ

**АРКАДИЙ СТРУГАЦКИ, БОРИС
СТРУГАЦКИ
ВТОРОТО НАШЕСТВИЕ НА
МАРСИАНЦИТЕ
ЗАПИСКИ НА ЕДИН
ЗДРАВМИСЛЕЩ**

Превод: Агоп Мелконян

chitanka.info

Остра сатира на еснафското благополучие, авторска присъда на героя-разказвач над консуматора, гротескно разобличаване на онези, които се грижат за материалния стандарт, забравяйки за духовния. Чрез невидимите колонизатори от Марс авторите продължават линията на класическото произведение на Хърбърт Уелз „Войната на световете“, за да влязат в лоялен спор с него от съвременни марксистически позиции. Дали ужасната психика на „здравомислещия“ герой всъщност не е по-страшна от марсианците.

СРЕБРИНА ТАЛЕВА

ВОЙНАТА НА СВЕТОВЕТЕ

ПРОДЪЛЖАВА...

„В наше време задачата на литературата, както на нас ни се струва, се състои не само в изследването на типичния човек в типична обстановка. Литературата трябва да изследва типични общества, т.е. практически да разглежда цялото многообразие на връзките между хората, колективите и създадената от тях втора природа. Съвременният свят е толкова сложен, връзките са толкова много и толкова объркани, че тази своя задача литературата може да разреши само по пътя на някакви социологически обобщения, чрез построяване на социологически модели (по необходимост опростени), но запазващи най-характерните тенденции и закономерности. Разбира се, най-важните елементи на тези модели продължават да бъдат типичните хора, но действащи в обстоятелства, типизирани не по линия на реалността, а по линия на тенденциите“ — изказване на братя Стругацки („Защо станах фантаст“, сп. Иностранная литература, бр. I, 1967).

Имената на двамата големи съветски фантасти Аркадий и Борис Стругацки са вече познати на българския читател — но все още бегло и недостатъчно, само с няколко превода.

Авторите влизат в литературата през 50-те — 60-те години. До този момент Аркадий Натанович работи като преводач от японски език, а Борис Натанович като астроном. Още първите книги, написани в съавторство, предизвикват интерес у читателите — любители на фантастика. От 1959 г., когато излиза първата им повест „Страната на пурпурните облаци“, до 1977 г., когато в сп. „Знание — сила“ публикуват последната си творба „Милиард години до края на света“, те са издали около 20 повести и романи. Това е продуктивност, която не оказва влияние върху качеството на творчеството им. Нещо повече: с всяка нова творба авторите ни убеждават, че истинският талант е

многообразен и същевременно последователен в преследването на поставената цел. Докато първите книги на братя Стругацки са в рамките на традицията и правят впечатление по-скоро с остроумния маниер на разказване, отколкото с оригиналността на замисъла, от 1964 г. — след излизането на повестта „Трудно е да бъдеш бог“ — художествената зрелост на техните произведения ги поставя на едно от първите места в социалистическата фантастика.

Предпочитаните художествени модели на авторите са от два полюсни типа — светъл (комунистическо бъдеще) и тъмен (предупреждение-отрицание на консуматорското подивяване, милитаризма, манипулацията с човека). Но и най-мрачните гротескни модели на братя Стругацки не са безнадеждни — в тях винаги е стаена вярата в Човека на утрешния ден, който търси изход, който се бори — дори когато е сам, дори когато не вижда изход. (Всъщност дотогава, докато Човекът се бори, никога не е безнадеждно.) Понякога борецът комунист присъства непосредствено — като своеобразен месия в царството на мрака („Трудно е да бъдеш бог“, „Опит за бягство“, „Хищните вещи на века“, „Обитаемият остров“, „Охлюв на склона“). Друг път неговият глас звучи в авторската присъда над консуматора-еснаф, в разобличението на онези, които се грижат за материалния стандарт, забравяйки за духовния („Второто нашествие на марсианците“).

Преди една година Аркадий Натанович беше гост на България. Тогава в разговор той сподели някои мисли за фантастиката, които биха помогнали за разбирането на книгата, която предлагаме на нашите читатели.

„Доколкото фантастиката се занимава с масовата психология, тезисността в нея е неизбежна. Добрата съвременна фантастика е винаги в известен смисъл социология. Когато говоря за съвременна фантастика, имам пред вид линията Уелз — Чапек — Лем — Ефремов — Абе Кобо. Между Уелз и Жул Верн има повече разлика в методологията, в литературния подход, отколкото между Уелз и Жул Верн, от една страна, и Томас Ман, от друга.“

Добрата съвременна фантастика не се задоволява с функцията на литература-забавление. Създавайки художествени модели на възможни и невъзможни общества, тя се превръща в експериментална литература-социология. Но Аркадий Натанович не подценява и

значението на занимателността. „Острият сюжет на фантастиката — каза той в разговора — е само Троянски кон, който се вмъква в затворената душа на читателя. Той я предразполага за възприемане на главното.“

Защо погледът на фантастите се обръща толкова често към Марс? Още от зората на фантастиката червената планета е терен за фантастични приключения. Една от причините е откритието на Скиапарели: „марсианските канали“ са астрономическа сензация, която кара дори учените да говорят за високоразвита цивилизация. А самото име на планетата като че ли предопределя отношението на жителите ѝ към нас... Бащата на съвременната фантастика Хърбърт Уелз постави ефектното начало на тази поредица от марсианци, наводнили литературата; той сякаш отприщи реката на въображението, което ни свързва с червената планета, и я насочва в определено русло. След неговите октоподобни марсианци плъзват най-различни чудовища, за да стигнат до своето отрицание в тъжните съществуващи-несъществуващи златистооки марсианци на Бредбъри... В социалистическата фантастика те идват с прекрасната Аелита, за да достигнат до невидимите колонизатори от „Второто нашествие на марсианците“. Още заглавието на повестта на братя Стругацки ни отправя към първото нашествие: за щастие „Война на световете“ излезе неотдавна в издателство „Отечество“.

Х. Уелз се стреми да ни убеди в достоверността на това, което описва. Той е имал пред себе си читател, за когото това е било необходимо. Стругацки не спазват условностите на „реализма“ толкова стриктно. Съвременният читател е свикнал на всякакви „чудеса“. При първото си нашествие Марс търси нова родина и храна (марсианците смучат човешка кръв: връзката с демоничната традиция е явна). Книгата на Уелз започва като приключенско четиво, за да постави към края тревожни въпроси, които още не са отзвучали и които неслучайно стават отправна точка на съветските фантасти. Нека видим как Уелз вижда бъдещето ни под властта на Марс:

„Те са разумни същества... и изглежда, че ние им трябваме за храна. Първо ще ни сломят — ще унищожат корабите, машините, оръдията, целия ред и обществен строй. Всичко това ще изчезне... Сега те ни хващат, когато им дотрябваме... Но те няма да правят това твърде дълго... Щом видят сметката на всичките ни оръдия и кораби,

разрушат железниците ни... ще започнат да ни ловят системно, да избират най-добрите, да ни затварят в клетки и т.н.... Градове, народи, цивилизация, прогрес — край на всичко това!...

Всички тези, този род хора, които са живели в тия къщи, и всичките проклети писарушки, които са живели, нататък не стават за нищо. Те нямат дух — те не знаят какво е горди мечти и горди възжелания, а всеки, който не познава нито едното, нито другото, та, боже мой — той е пълен със страхове и опасения! Те само бързаха презглава на работа — виждал съм ги със стотици, — с парче хляб за закуска в ръка тичат запъхтени и запенени да хванат местния влак, за който им важат картите, от страх да не ги уволнят, ако закъснеят, работят, занимават се с неща, които ги е страх да си дадат труда да разберат! Бързат презглава у дома от страх, че няма да стигнат навреме за вечеря, седят си у дома след вечеря, защото ги е страх от задните улици, и спят с жени, които са взели не защото са ги искали, а защото са имали малко парички, които създават известна сигурност в нещастното им краткотрайно съществуване на тоя свят. Имат си застраховка за живот и някаква сумичка в банката — от страх да не ги сполети някакво нещастие. А в неделя — страх от задгробния живот. Е, за такива марсианците ще бъдат истински избавители. Хубави, просторни клетки, питателна храна, грижливо гледане, никакви тревоги. Като се полутат една седмица из нивите с празни стомаси, сами ще дойдат и с радост ще се оставят да ги хванат. Ще мине малко време, и те ще са съвсем доволни. Ще се чудят какво ли са правили хората, преди да е имало марсианци, които да се грижат за тях...“

И още един цитат — този път от братя Стругацки, които показват „нашествието“ от позицията на „здравомислещия“:

„Хората нямат бъдеще. Човекът престана да бъде венец на природата. Отсега и вовеки веков човекът ще бъде обикновена проява на естеството, както дървото или конят например. Културата и целият прогрес изгубиха цялостно смисъла си. Човечеството не се нуждае повече от саморазвитие, ще го развиват отвън, а за това не са нужни институти и лаборатории, не е нужна обществена мисъл, философия, литература — с една дума, не е необходимо всичко онова, което досега различаваше човека от животното и което се наричаше цивилизация...“ — така мисли един от малкото бунтуващи се герои на повестта.

„Война на световете“ е книга, която предупреждава цялото човечество: „роман на ужаса“, заплашващ хората с опасност, която идва отвън; при „Второто нашествие на марсианците“ опасността е в самото човечество. И в този смисъл повестта на братя Стругацки е, от една страна, продължение на класическото произведение на Уелз, а от друга — лоялен спор с него от съвременни марксистически позиции. „Марсианците“ на съветските фантасти действуват либерално-дипломатично. Те се насочват към човека-консуматор толкова неусетно, че поробването му се извършва удобно и спокойно чрез една псевдодемокрация, която се грижи за стомаха му и даже му разрешава да се бори, о... с легални средства, чрез официална опозиционна партия и парламентарни дебати.

На какво ни напомня тази „свобода“, не е трудно да се досетим. Неслучайно съветските автори не назовават страната, в която се развиват събитията, а героите са с пародийнокласически имена, взети от гръцката митология. Зад тази „анонимност“ се крие бездуховното благополучие, което съвременният либерален капитализъм предлага в онези случаи, когато пипа с ръкавици...

Авторите ни карат да се замислим има ли всъщност марсианци — и ако има, дали те са най-страшното? Не е ли по-ужасна психиката (моралът) на този „здравомислещ“ човечец (пенсиониран учител по астрономия!), който всяка сутрин проверява накъде духа вятърът и каква е температурата; който цял живот е бил мачкан и който в „марсианците“ вижда своето спокойствие и бъдеще? Този човечец, който не може да разбере защо трябва да се бори срещу нашествениците, които искат от него единствено... стомашен сок (великолепен символ!). Всъщност грижата за стомаха е била винаги основна грижа на еснафа — и братя Стругацки с изключителна идейно-художествена изобретателност превръщат героите на това „здравомислещо“ общество в работилници за стомашен сок, които с интелектуален патос защитават този рядък шанс:

„... на човек преди всичко му е нужен покой и увереност в утрешния ден... Вие казвате, че човек се е превърнал сега във фабрика за стомашен сок... В действителност стана обратното. Човек, попадайки в нови условия за съществуване, намери превъзходен начин за използване на своите физиологични ресурси, за укрепване на своето положение на този свят.“

Този тих и кротък човечец е опасен. Много опасен: с огромното си количество; с абсолютния си егоцентризъм; със страха от всяка промяна; с това, че веднага се примирява с всяка промяна... Неговият първи въпрос винаги е „Какво ще направят с нас?“ и никога „Какво трябва да направя аз?“ За него стомашният сок е бил винаги пред културата, принципите, идеалите... И тук бихме могли да си припомним страстния публицистичен монолог на героя-комунар от „Хищните вещи на века“: еснафите не могат да бъдат победени със сила, защото би трябвало да бъдат физически унищожени, не могат да бъдат победени с идеи — защото органически не възприемат тези идеи; с тях човек трябва да се бори внимателно, воювайки за всеки милиметър от човешката душа, непрекъснато, без да се изморява и без да отстъпва...

В нашия свят — свят на два свята — борбата за човешката душа не е престанала нито за миг. Борбата на световите продължава! Какво можем да противопоставим на „сладкото робство“ на вещите и стомашния сок? Само духовността на мислещия и търсеция човек може да устои на самодоволната бездуховност на „здравомислещия“, който се впечатлява само от количествени показатели. В тази борба комунистически честното, граждански смелото, художествено зрялото творчество на братя Стругацки е едно силно, съвременно, интелигентно оръжие.

Ироничната присъда на Аркадий и Борис Стругацки е строга, но не е жестока. Ще си позволя да цитирам пак разговора си с Аркадий Натанович, който на въпроса за мястото на хумора в творчеството им отговори: „Ние обичаме хумористичната литература. Иронията и жалостта трябва да бъдат основа на литературата. На базата на ненавистта нищо не може да се напише. А сериозно могат да се пишат статии...“

Може би затова тонът на „Второто нашествие на марсианците“ е иронично-жалостлив (което е трудно за постигане, защото разказът се води от „здравомислещия“ човечец, който оценява всички събития от своя гледна точка: затова и стилът е сплав от казионна благопристойност и махленски жаргон). Авторите изпитват иронична жалост към това човешко същество, което само по генетичен произход принадлежи към „венеца на природата“ — защото не само то е виновно за това, което е...

Книгата, която предлагаме на нашите читатели, е една от най-кратките повести на двамата автори. Но запознанството ни с Аркадий и Борис Стругацки не трябва да приключи дотук. Това са автори с изключителна способност за творческо превъплъщение, за фантастично хрумване, за стилизация, за създаване на неологизъм: тяхното творчество изразява едни от най-интересните търсения на съвременната социалистическа фантастика в нейната ярка национална физиономичност, марксистическо социално мислене и активен социалистически хуманизъм (както и изключително чувство за хумор, толкова важно не само за фантастиката!). Веруюто на братя Стругацки гласи: „Човешкият морал е критерий на прогреса.“ Закономерностите стоят извън морала, но човек не може да стои извън морала, ако иска да бъде и да остане човек. Затова борбата срещу абсурда не е абсурдна дори когато изглежда безнадеждна на отделно място или за отделен човешки живот: тя е борба за човешкото у човека. По-точно: тя е вечното движение към човешкото, пътят към което е една непрекъснатата борба, в която човек преодолява сам себе си.

О, този проклет конформистки свят!

1 ЮНИ (ТРИ ЧАСА СЛЕД ПОЛУНОЩ)

Господи, сега пък и Артемида! Оказва се, че тя все пак се е забъркала с този Никострат. И това ми било дъщеря... Ама нейсе...

Около един през нощта бях събуден от силен, макар и далечен грохот и изумен от зловещата игра на червени петна по стените на спалнята. Грохотът беше тътнещ и сгромолясващ се като при земетресение, целият дом се люлееше, стъклата звънтяха и шишенцата от лекарства подскачаха върху нощното шкафче. Уплашено се втурнах към прозореца. Небето на север пламтеше: сякаш там, отвъд далечния хоризонт, земята се е разтворила и изхвърля до самите звезди фонтани от разноцветен огън. А онези двамата, слепи и глухи, озарявани от адските сияния и разтърсвани от подземните тласъци, се прегръщат на пейката точно под моя прозорец и се целуват уста в уста. Веднага познах Артемида, реших, че Харон се е върнал и тя така му се радва, че ето на — целува се с него като годеница, вместо да го замъкне направо в спалнята. А след секунда в светлините на заревото различих знаменитото вносно сако на господин Никострат и сърцето ми се преобърна. Точно в такива минути човек изгубва здравето си. Пък не може да се каже, че беше гръм от ясно небе: ширеха се слухове, намеци, закачки всякакви. И все пак бях съвсем смазан.

Държейки се за сърцето и абсолютно не разбирайки какво трябва да предприема, както си бях бос, се домъкнах до гостната и започнах да звъня в полицията. Ама ха се опитай да звъниш в полицията точно когато ти трябва! Телефонът дълго беше зает и на всичко отгоре дежурен се оказа Пандарей. Питам го що за феномен се наблюдава на хоризонта. Той не разбира какво е това феномен. Питам го: „Можете ли да ми кажете какво се случва отвъд северния хоризонт?“ Иска да бъде осведомен къде е това, вече не знам как да му обясня, но точно тогава той включва. „Аха — казва, — вие относно пожара?“ — и съобщава, че действително се наблюдавало някакво горене, но що за горене е и на какво още, не било установено. Домът се тресе и скърца, на улицата неистово крещят нещо за война, а това дърто магаре

започва да ми разказва, че при него в участъка довели Минотавър мъртвопиян, осквернил ъгъла на резиденцията на господин Лаомедонт, не можел да стои на краката си и даже да се бие не можел. „Ще предприемете ли мерки, или не?“ — прекъсвам го аз. „Това и ви втълпявам, господин Аполон — обижда се магарето му с магаре. — Трябва да попълвам протокол, а вие тук се скъсахте да звъните. Ако всички чак толкова ги вълнува някакъв пожар...“ „А ако е война?“ — питам. „Не е война — заявява той. — Щях да зная.“ „А ако е изригване?“ — питам. Той не разбира какво е това изригване, не издържам и трясвам слушалката. Целият мокър от този разговор се върнах в спалнята и нахлузих халат и пантофи.

Грохотът сякаш поутихна, но сиянията продължаваха, а онези двамата вече не се целуваха, даже не седяха прегърнати. Държаха се ръка за ръка, при това всеки можеше да ги види, защото от огъня на хоризонта беше като ден, само светлината не беше вече бяла, а червено-оранжева и по нея пълзяха облаци кафяв дим с цвят на рядко кафе. Съседите тичаха по улицата кой както намери, госпожа Евридика дърпаше всеки за пижамата и настояваше да бъде спасена; само Миртил делово извади от гаража камиончето си и се захвана с домочадието да пренася имуществото. Истинска паника като в добрите стари времена, отдавна такова чудо не съм виждал. Но разбирах, че ако действително е започнала атомна война, по-добро местенце от нашето градче — да се скриеш, да поседиш, да изчакаш — няма да се намери в целия окръг. А ако е изригване, то е далечно, и, значи, пак нищо не заплашва градчето. Ама е съмнително да е изригване — къде ти при нас изригване!

Качих се горе и се заех да будя Хермиона. Е, тук всичко си беше, както винаги: „Пукни, пияницо, през нощта не се пие, нищо сега не ми се иска“ — и прочие. Тогава започнах гръмогласно и убедително да ѝ разказвам за атомната война и за изригването, малко пресилвайки, естествено, иначе нищо нямаше да излезе. Това ѝ подействува, скочи от леглото, блъсна ме и се устреми направо към кухнята, мърморейки:

„Сега ще видя, сегичка и тогаз се пази...“ Отвори бюфета и обследва бутилката коняк. Бях спокоен. „Че откъде си се върнал такъв? — пита, подушвайки ме недоверчиво. — От кой гнусен нощен вертеп?“ Но когато погледна през прозореца, когато видя на улицата полуразсъблечените съседи, когато видя Миртил, който — щръкнал

само по гащи на техния покрив — гледаше на север с полеви бинокъл, вече не ѝ беше до мен. Наистина оказа се, че северният хоризонт пак е потънал в тишина и мрак, но още се забелязваше валмо дим, напълно скрило звездите. Какво да ви разправам, моята Хермиона не е някаква си там госпожа Евридика. И възрастта ѝ е друга, и възпитанието. Не бях ударил и напръстниче коняк, а тя вече мъкнеше куфарите и с пълно гърло викаше Артемида. „Викай, викай — помислих си с горчивина, — толкова и ще те чуе.“ И тогава Артемида се появява на вратата на стаята си. Господи, смъртно бледа, цялата трепери, но вече с пижама, в косата ѝ се мотаят ролки; пита: „Какво става? Какво така всички...“

Мислете си каквото щете, но и това е характер. Ако не беше феноменът, никога нищичко нямаше да разбере, а за Харон да не говорим. Погледите ни се срещнаха, ласкаво ми се усмихна с треперещи устни и не посмях да кажа думичките, дето се въртяха на езика ми. За да се успокоя, се прибрах в стаята си и започнах да опаковам марките. „Треперещ, казах ѝ мислено. Самотно ти е, страшно, беззащитно. А той не те приласка, не те защити; откъсна цветето на удоволствието и избяга подир своите си работи. Не, мила моя, ако човек е нечестен, той е нечестен докрай.“

Междувременно, както и очаквах, паниката бързо утихна. Настана обикновена нощ — земята спря да се люлее, къщите не скърцаха. Най-последно някой отведе и госпожа Евридика. Никой вече не крещеше за война, въобще нямаше за какво да се крещи. Погледнах през прозореца. Улиците бяха опустели, само тук-там светеха домове и Миртил — разгащен — на техния покрив блестеше сред звездите. Викнах му: „Какво се вижда там?“ „Добре де, добре — раздразнено отговори той. — Спете, хъркайте! Ще захъркате, пък тогава те ще ви покажат какво...“ Питам го кои са тези „те“. „Добре де, добре — отговаря той. — Намериха се и тарикати. Със своя Пандарей. Тъпак е този ваш Пандарей и нищо повече.“ Като чух за Пандарей, реших отново да позвъня в полицията. Дълго трябваше да въртя и когато в края на краищата се свързах, Пандарей ми съобщи, че кой знае какви новости няма, всичко си е наред, били успокоително на пияния Минотавър, промили стомаха му и вече мирясал; що се отнася до пожара, горенето отдавна било спряло, още повече че това се оказало не някаква си горене, а голям празничен фойерверк. Докато си спомня какъв ли празник е днес, Пандарей тресна слушалката. Тъп е все пак,

отвратително възпитан и винаги си е бил такъв. Странно е да виждаш подобни личности в нашата полиция. Нашият полицай трябва да бъде интелигентен, трябва да бъде образец за младото поколение, герой, на когото ти се иска да подражаваш, да можеш без страх да му повериш не само оръжие и власт, но и възпитателни функции. А Харон нарича такава полиция „компания очиларковци“ и заявява, че моята интелигентска полиция не е притрябвала на никое правителство, защото самата тя ще се захване да превъзпитава най-полезните граждани на държавата, започвайки от премиер-министъра и полицай-президента. Не знам, не знам, може би. Но пък и полицейски старшина да не разбира какво е това феномен и да се държи просташки при изпълнение на служебните си задължения, това на нищо не прилича!

Препъвайки се в куфарите, аз се добрах до бюфета и си сипах конячец, точно тогава, когато в кухнята се върна Хермиона. Тя рече, че това е лудница, че няма кому да се опреш, че мъжете тук не са мъже и жените не са жени. Че аз съм един съвсем оформен алкохолик, че Харон е турист, а Артемида — кокона, абсолютно непригодна за живота. И така нататък. Може би някой ще обясни защо трябваше да я вдигат посред нощ да подрежда куфари? Отговорих ѝ криво-ляво и бързо се скрих в спалнята си. Всичко ме боли и със сигурност знам, че утре екземата ми пак ще се изостри. Даже вече ми се иска да се чеша, но засега се въздържам.

Към три часа земята потръпна отново. Чу се шум на много мотори и дрънкане на желязо. Оказа се, че покрай къщи минава колона военни камиони и бронетранспортъри с войска. Движеха се бавно, с угасени фарове, Миртил се лепна за един броневик, затича до него и държейки се за ръчката на люка, крещеше нещо. Не знам какво му отговориха, но когато колоната отмина и той остана сам на улицата, аз му викнах и го питах за новости. „Добре де, добре — рече Миртил. — Знаем ги ние тези маневри. Разкарват се разни тарикати за моя сметка.“ Тогава разбрах всичко окончателно: стават големи военни учения, може би даже с използване на атомно оръжие. Струваше ли си да се вдига такава аларма! Господи, да можех да заспя спокойно сега!

2 ЮНИ

Целият се чеша. И най-важното — нямам кураж да поговоря с Артемида. Не понасям прекалено личните разговори, тази интимност. И после — откъде да предполагам какво ще ми отговори?

Дявол ги знае тези дъщери... Поне да разбирах какво не ѝ достига! Има си мъж, и то не някакъв прегърбен мухльо, а здраво мъжище в разцвета си, не урод някакъв и недъгав и Същевременно — съвсем не женкар. А би могъл: племенницата на ковчезника го стреля с призивни погледи и Тиона му се кокори, всички знаят, да не говорим за гимназистките, летовничките или мадам Персефона — най-котешката котка сред котките, на която не може да устои нито един котарак. Ама си знам какво ще ми отговори Артемида. „Скучно, ще каже, татенце, до смърт е скапано у нас.“ И какво да крием — млада красива жена, деца няма, темперамент завиден; че да полети във вихъра на развлеченията, че танци, че флиртове и прочие... А Харон за съжаление е от онези, от дървените философи. Мислител. Тоталитаризъм, фашизъм, мениджъризъм, комунизъм. Танците били сексуален наркотик; гостите му — все глупаци, един от друг пострашни. Да поиграе на винт или белот — абсурд! Що се отнася до пийването, няма нищо против; нареди около масата петима умници, сложи пред всеки бутилка коняк и се захване да мъдрува до сутринта. Дъщерята се прозее, прозее, пък хлопне вратата и иде да спи. Живот ли е това? Разбирам, мъжкото — за мъжете, но, от друга страна, и за жените — женското. Не, аз си обичам зетя, мой зет е и си го обичам. Но колко може да се мъдрува? И какво се променя от това мъдруване? Колкото щеш умувай за фашизма, от това на фашизма нито топло му става, нито студено; докато ахнеш, нахлузват ти желязна каска и — напред, да живее фюрерът! Но ако си престанал да обръщаш внимание на младата си жена, и тя с това ще ти отвърне. И тук вече никакво философствование не помага. Разбирам, образованият човек трябва понякога да разсъждава и на отвлечени теми, но да се спазват пропорциите, господо!

Днес утрото беше вълшебно. (Температура — плюс деветнадесет, облачност — един бал, вятър — южен, половин метър в секунда. Трябва да се кача до метеостанцията, да провера анемометъра, пак го изпуснах.) След закуска реших, че мързеливата вода жабунясва, и тръгнах към кметството да изясня въпроса с пенсията. Вървах и се наслаждавах на покоя и изведнъж гледам — на ъгъла на улиците „Свободна“ и „Калунска“ се е скупчила тълпа. Изяснява се, че Минотавър нахлул с цистерната си в бижутерийната витрина, и народът се е насъбрал да позяпа как той — мръсен, подпухнал, гипсиран от сутринта — дава показания на пътния инспектор. И така дисхармонираше със сияещото утро, че цялото ми настроение пропадна. Ясно е — полицията не трябва да освобождава Минотавър толкова рано; знаят, че отново ще се напие, явно е в период на запивка. Но как да не го пуснеш, от друга страна, като е единственият нужникар в града? Едно от двете: или превъзпитавай Минотавър и потъвай в нечистотии, или прави компромис в името на хигиената.

Закъснях заради Минотавър и когато стигнах до „петачето“, нашите вече се бяха сбрали. Платих си глобата, а след това еднокракият Полифем ме почерпи с превъзходна пура в алуминиева опаковка. Пурата била изпратена за мен от първородния му, Поликарп, лейтенант от търговския флот. Този Поликарп го учех няколко години, докато избяга да стане юнга. Чевръсто момче, голям пакостник! Когато офейка от града, Полифем едва не ме даде под съд. „Учителят доведе момчето до безпътство, казва, със своите лекции за множествеността на световите.“ Самият Полифем и досега е убеден, че небето е твърдо и по него спътниците препускат като мотоциклетисти в цирка. Моите доводи в полза на астрономията са му недостъпни; и тогава бяха недостъпни, и сега са по предишному недостъпни.

Нашите разговаряха за това, че градският ковчезник пак е прахосал парите, отпуснати за строителството на стадиона. Това, значи, се случва за седми път. В началото обсъждахме мерките за пресичане на въпросното деяние. Силен свиваше рамене, твърдейки, че освен съдебна разправа нищо друго няма да помогне. „Стига полумерки! — говореше той. — Открит съд! Целият град да се събере в изкопа на стадиона и да прикове прахосника към позорния стълб, направо на местопрестъплението. Слава богу — повтаряше той, —

нашият закон е достатъчно гъвкав и мерките за пресичане точно съответствуват на тежестта на престъплението.“ „Бих казал дори — подметна злъчният Парал, — че нашият закон е прекалено гъвкав. Този ковчезник е съден вече два пъти и двата пъти нашият гъвкав закон го заобикаля отстрани. Но ти, изглежда, мислиш, че се е получило така, защото не е съден в изкопа, а в съда.“ След дълбоки разсъждения Морфей рече, че от днес престава да бръсне и подстригва ковчезника. Нека си ходи космат. „Задници сте всичките! — изригна Полифем. — Не можете да схванете, че плюе на вас. Той си има своя компания.“ „Именно“ — подхвана злъчният Парал и ни напомни, че освен градския ковчезник живее и още твори градският архитект, който е проектирал стадиона според способностите си и сега, естествено, е също заинтересован — не дай си боже да го построят. Пелтекът Калаид зафъфла, разтrese се и привличайки по този начин всеобщото внимание, напомни, че именно той, Калаид, миналата година едва не се скарал с въпросния архитект на празника на цветята. Това изявление придаде на разговора нотки на решителност. Еднокракият Полифем — като ветеран и устояващ на кръв — предложи да причакаме двамата във входа на мадам Персефона и да им счупим рогата. В такива напрегнати минути Полифем въобще не контролира езика си — целият става казарма. „Да строшим копитата на тези порове! — гърмеше той. — Да им натрием свинските мутри със стари фъшкии!“ Просто да не повярваш как възбуждащо действуват такива думи върху нашите! Всички се разпалиха, размахаха ръце, а Калаид съскаше и се тресеше по-силно отвсякога, не можейки от вълнение да изговори нито дума. Но тук злъчният Парал, единствен от нас запазил спокойствие, отбеляза, че освен ковчезника и архитекта в града си живурка в своята лятна резиденция най-важното им приятелче — някой си господин Лаомедонт — и всички млъкнаха като прерязани, започнаха да разпалват позагасналите от разговора пури и цигари, защото на този господин Лаомедонт нито да му счупиш рогата, нито пък — още повече — да му натриеш муцуната. И когато в настъпилата тишина пелтекът Калаид избухна съвсем неволно със съкровено: „Да го х-х-хлопнем по муцуната!“ — всички го погледнаха с неодобрение.

Спомних си, че отдавна трябваше да съм в кметството, поставих недопушената пура в алуминиевата опаковка и се качих на втория етаж, в приемната на господин кмета. Порази ме необикновеното

оживление в канцеларията. Служителите бяха някак развълнувани. Дори господин секретарят, вместо да се занимава с обичайното за него съзерцание на собствените си нокти, запечатваше с червен восък големи пликове с вид между другото необикновено гнуслив, но отговорен. С чувство на особена неловкост се приближих към този зализан по последна мода красавец. Господи, всичко бих дал да нямам работа с него, да не го виждам и да не го чувам! И по-рано не обичах господин Никострат, както и всички млади контета в града, не го обичах още когато беше мой ученик заради мързела, наглостта, хлапашката му самонадеяност, а след вчерашната история ми се повдига само като го гледам. Нямах представа как да се държа с него. Но какво да се прави, в края на краищата се решавам да произнеса: „Господин Никострат, чува ли се нещо по моя въпрос?“ Не се обръща дори, така да се каже, не ме удостоява с поглед. „Извинете, господин Аполон, но отговор от министерството още няма“ — казва и продължава да бие печатите си. Попристъпих от крак на крак и тръгнах към изхода, чувствувайки се отвратително, както винаги на обществени места. Внезапно той ме спира с абсолютно неочаквана новина: казва, че от вчера няма връзка с Маратина. „Какво говорите! — възкликвам. — Нима маневрите не са свършили?“ „Какви маневри?“ — учудва се той. Тук ме преряза. И досега не знам трябваше ли да го правя, но аз го погледнах внимателно и направо в лицето му казах: „Как така какви маневри! Същите, които благоволихте да наблюдавате миналата нощ.“ „Нима това бяха маневри? — със завидно хладнокръвие произнася господин Никострат, навеждайки се отново над своите пликове. — Това беше фойерверк. Прегледайте сутрешните вестници.“ Трябваше, трябваше да му рекна аз две-три думички на него, както бяхме сами в стаята, но нима мога така...

Когато се върнах на „петачето“, вече се спореше за същността на нощния феномен. Бяха дошли още Миртил и Пандарей. Пандарей беше с разкопчана куртка, небръснат и уморен след нощното дежурство. Миртил не изглеждаше по-добре — цялата нощ караулил около дома си в очакване на нещастия. Всички държаха сутрешни вестници и обсъждаха дописката на „наш наблюдател“ под заглавие „Празникът е пред прага“. „Наш наблюдател“ съобщаваше, че Маратина се подготвя за празника на своята 153-годишнина и както се

разбрало от добре осведомени източници, през миналата нощ е бил възпроизведен тренировъчен фойерверк, на който са могли да се любуват жителите на околните градчета и селца в радиус до двеста километра. Достатъчно е Харон да замине в командировка, и нашият вестник катастрофално затъпява. Поне да бяха се потрудили да помислят как ще изглежда фойерверк от разстояние двеста километра. Мъничко поне да бяха се замислили откога фойерверките се придружават от подземни тласъци. Без закъснение изложих всичко това пред нашите, но те ми отговориха, че сами знаят колко е две и две, и ме посъветваха да прочета „Милески известител“. В „Известителя“ черно на бяло пишеше, че предната нощ „жителите на Милее имаха възможността да се любуват на впечатляващи със своята зрелищност военни маневри с използването на най-новите средства на бойната техника.“ „А аз какво ви говорих!“ — исках да възкликна, но Миртил ме изпревари. Разказа, че рано сутринта в бензиностанцията дошъл да зарежда непознат шофьор от фирмата „Далечни превози“, взел сто и петдесет литра бензин, две бутилки масло, каче мармалад и под секрет му съобщил, че през нощта по неизвестни причини се взривили подземните заводи за ракетно гориво. Уж били загинали двадесет и трима от охраната и цялата нощна смяна и още сто седемдесет и девет човека безследно изчезнали. Всички изтръпнахме, но злъчният Парал агресивно се нахвърли: „А за какво, пита се, му е трябвало тогава мармалад?“ Този въпрос постави Миртил в безизходица. „Добре де, добре — каза. — Чухме. Стига сте се заяждали.“ И не можеш да възразиш — наистина за какъв дявол е мармаладът? Калаид зафъфла, разтнесе се, но така и нищо не продума. Тогава отпред се надига старото магаре Пандарей. „Старчета — казва, — слушайте. Какви ви там ракетни заводи. Мармаладени заводи са били, ясно ли е? Ха сега да ви видя!“ Останахме като треснати. „Подземни мармаладени заводи? — казва Парал. — Ех, дърто, днес си в отлична форма.“ Започнахме да потупваме Пандарей по гърба: „Да, Пан, направо си личи, лошо си спал снощи, старче. Скапал те е Минотавър, спуканата ти е работата. Време ти е за пенсия, приятелю.“ „Полицай, а сам всява паника“ — обидено каза Миртил, единственият, който прие думите на Пандарей сериозно. „Затова е и Пан, за да всява паника“ — остроумничеше Димант. И Полифем добави нещо остроумно, но съвсем неприлично. Докато се развличахме, Пандарей стърчеше като

дирек, надуваше се буквално пред очите ни и току въртеше глава — точно като бик, на който матадорите досаждат. В края на краищата той пристегна куртката, закопча всички копчета и гледайки над главите ни, кресна: „Побъбрахме — край! Разпръсний се! В името на закона.“ Миртил пое към бензиностанцията си, а останалите се отправихме към кръчмата.

В кръчмата незабавно си поръчахме бира. Ето от това удоволствие бях лишен, докато не се пенсионирах! В градче като нашето всички познават учителя. И не знам защо родителите на твоите ученици си въобразяват, че си чудотворец и с личния си пример можеш да попречиш на децата им да се втурнат по техните стъпки. Кръчмата от сутрин до късно през нощта буквално гъмжи от въпросните родители, но ако ти си позволиш невинна чашка бира, на другия ден непременно те чака унизителен разговор с директора. А аз си обичам кръчмата! Обичам да поседя в прилична мъжка компания, търпеливо и сериозно да беседвам на произволни теми, да ловя разсеяно бръмченето на гласовете и звъна на чашите зад гърба си, да разкажа и послушам солено анекдотче, да поиграя белот — по мъничко, но с достойнство! — и като спечеля, да викна на всички по чашка. Ама нейсе.

Япет ни донесе халбите и се разприказвахме за войната. Еднокракият Полифем заяви, че ако това било война, щяло вече да има мобилизация, а злъчният Парал възрази, че ако наистина е война, ние отдавна нямало да сме на тоя свят. Не обичам разговорите за война; с удоволствие бих побъбрал за пенсийката, но къде ти... Полифем плъсна патерицата напреки на масата и попита какво собствено разбира Парал от войни. „Знаеш ли например какво е това базука? — заплашително попита той. — Знаеш ли какво е да седиш в окоп, срещу теб да напират танкове и докато се усетиш, вече си напълнил гащите.“ Парал възрази, че по въпроса за танковете и пълните гащи нищо не знае и не иска да знае, но — виж — за атомната война всички знаем еднакво. „Лягаш с крака към епицентъра и пълзиш към най-близкото гробище“ — каза той. „Мухльо си ти и мухльо ще си умреш, нестроевак! — обижда еднокракият Полифем. — Атомната война е война на нерви, загряваш ли? Те — нас, ние — тях и който първи напълни гащите, той губи.“ Парал нехайно сви рамене и Полифем окончателно избухна: „Базуки! — крещи. — Гаубици! Огън — и

гащите пълни! Тъй ли е, Аполон?“ Като се накрещя до насита, удари го на спомени: как двамата сме отблъсквали в снега танкова атака. Въобще не мога да търпя тези спомени! Накъдето и да се обърнеш — посрани гащи. Не знам, може и тъй да е било, не помня. Пък и не обичам да се връщам към онези времена. А Полифем какъвто си беше в казармата, такъв и си остана. Нямам представа какво още трябва да откъснеш на човека, та веднъж завинаги да престане да бъде унтерофицер? А може би цялата работа е в това, че не му се случи да попадне в „дупка“, както на мен? Или всичко е въпрос на характер?

Заседяхме се и аз реших между другото да се наобядвам. Обикновено Япет храни добре, но този път фирменият специалитет — супа с топчета — беше само зехтин, не се сдържах и го казах. Стана ясно, че Япет трети ден е с такъв непоносим зъбобол, че нищичко не можел да опита, както трябва. „А помниш ли, Феб, как ти избих един зъб?“ — тъжно попита той. Оставаше и да не помня! В седми клас бяхме, едновременно ухажвахме Ифигения и всеки ден се биехме. Боже мой, колко далечни са времената, когато можех да се бия! Ифигения е женена на юг за някакъв инженер, даже вече се сдобила с внуци и гръдна жаба.

Когато отивах към Ахилес, пред дома на господин Лаомедонт стоеше страшната му червена кола с бронирани стъкла, а зад волана пафкаше онзи гнусен младок, дето винаги издевателствува над мен. И сега така се лепна за мен, че се наложи достойно да мина на другата страна на улицата, без да му обръщам никакво внимание. Ахилес се мъдреше зад касата и разглеждаше своя „Космос“. Откак се сдоби с този син триъгълник със сребриста препечатка, той по правило вади класъора си винаги преди моето идване, уж случайно. Ясен ми е като бял ден, затова се разсейвам. Макар че, честно казано, сърцето ми се облива в кръв всеки път. Утешавам се поне, че е с лепенка. Така и му казах. „Да — казвам, — Ахил, думи нямам. Страшно нещо, братко, само да не беше с лепенка.“ Целият се изкривява и говори: „Хайде, на мен ли, гроздето, значи, било зелено.“ „Какво да правиш — отговарям спокойно, — лепенката си е лепенка, къде ще я денеш. Лично аз не бих взел такава марка за тази цена. За какво ми е с лепенка? Е, някои, разбира се — казвам, — имат толкова широки възгледи, че купуват и унищожени, и с лепенки, но на мен не ми отива, несериозно е някак. Такива взимам единствено за обменния фонд. Винаги ще се намери

простак, за когото с лепенка или без лепенка е все едно.“ Ще те отуча аз теб да ми тикаш под носа тази сребриста препечатка!

Общо взето, добре си прекарахме времето. Той ме убеждаваше, че вчерашният фойерверк бил уникално полярно сияние, случайно съвпаднало с особен вид земетресение, а аз му набивах в главата за маневрите и за взрива в мармаладения завод. Невъзможно е да се спори с Ахилес. Виждаш го, че сам не хваща вяра на думите си, но пак спори и упорствува. Стърчи като монголска статуя, зяпа през прозореца и твърди едно и също: че в този град, значи, не само аз съм бил разбирал от природните феномени. Човек може да си помисли, че те там, в тяхното фармацевтично училище, действително са се занимавали със сериозни науки. Не, с никой от нашите не можеш да доведеш спора до разумен завършек. Полифем например никога не дискутира по същество. Истината въобще не го интересува, за него е важно едно: да засрами опонента. С абсолютно точни и известни на всеки образован човек аргументи аз му доказвам, че Земята, грубо казано, е кръгла. Той ожесточено и без успех атакува всеки аргумент поред, а когато стигнем до формата на земната сянка при лунни затъмнения, той ни в клин, ни в ръкав заявява нещо такова: „Сянка, сянка... Знаеш да засенчваш само! Първом си изрежи брадавицата под носа и си отгледай косми върху плешивината, пък тогава ела да спориш.“ Или, да кажем, Парал. Спорихме веднъж за начините за лечение на алкохолизма. И докато се огледаш, скочил към външната политика на тогавашния президент, а оттам — към проблема за панспермията. И което е най-удивителното: нито тогава, нито пък сега ми е до външната политика и до панспермията, докато от алкохолизъм — мъчително за всички околни — страдеше вторият племенник на Хермиона. Сега той е в армията военен фелдшер, а тогава целият ми живот беше един кошмар. Да, алкохолизмът наистина е бич за народите!

Спорът ни завърши с това, че Ахил донесе мечтаната бутилка и ударихме по чашка джин. Търговията му нещо не върви. Струва ми се, че и за джина не биха му стигали парите, ако не беше мадам Персефона. И днес дойдоха от нейно име. „Мога да предложа антибебе“ — казва Ахилес с деликатен шепот... „Не — отговаря куриерката, — помолиха за нещо по-сигурно.“ По-сигурно, виждате ли, за нея! Дотича и чирачето на Япет за капки против зъбобол, повече

никой не намина и си побъбрахме до насита. Смених розовата „Монумент“ за неговата серия „Червен кръст“. Всъщност „Червен кръст“ не ми е притрябвала, но завчера Харон ми рече, че в редакцията се е получило обявление: „Търся «Червен кръст», предлагам с обърната препечатка.“ Трябва да се признае, колкото и да е странно — Харон е единственият в нашата къща, който не ми се надсмива. Въобще, ако размислим трезво, той съвсем не е лош човек и Артемида постъпва не само аморално, но е неблагоприятно. Пък и този Никострат да е нещо!

Прибирам се в къщи към девет и гледам — двамината пак си седят в градинката на скрито, е, не се целуват, но все пак човек трябва да има и съвест! Влязох в градината, хванах Артемида за ръката и му заявявам на онова конте: „Довиждане, господин Никострат, лека нощ.“ Артемида си дръпва ръката и хуква, без да каже думичка. А онзи нехранимайко, опитвайки се несръчно да прикрие неловката ситуация, захваща да ми приказва за общинските препоръчителства, които следвало да се прилагат към молбата за пенсия. Стоя и го слушам. С тояга трябва да го изхвърля от градината, пък стоя и го слушам. Проклета моя деликатност.

И неувереност. Това вече е комплекс за малоценност! Изведнъж онзи се ухилва гадничко и казва: „А как живее очарователната госпожа Хермиона? Вие, господин Аполон, сте късметлия. От такава икономка и аз не бих се отказал.“ Нещо вътре в мен се преобърна и съвсем онемях. А онзи, без да дочака отговор — пък и за какво ли му е моят отговор? — си тръгва, кикотейки се по цялата улица, а аз останах сам в тъмната градина.

Няма как, трябва да узаконя някак отношенията си с Хермиона. Знам, че това хич и не ми е дотрябвало, но душевното спокойствие изисква жертви.

3 ЮНИ

Понякога ме обхваща истински ужас при мисълта, че работата с пенсията не върви. Всичко в мен се свива и с нищо не мога да се захвана.

Но ако разсъждаваме логично, всичко трябва да завърши в най-благоприятна светлина. Първо: изкарах като учител тридесет години, ако не се брои прекъсването през войната. По-точно — тридесет години и два месеца. Второ: нито веднъж не съм сменял местоработата си, никога не съм прекъсвал стажа заради пътувания и тям подобни отвличащи обстоятелства и само веднъж преди седем години взех кратковременна неплатена отпуска. А участието във военните действия не може да се смята за прекъсване на стажа — това е ясно. По приблизителни сметки през моите класове са минали над четири хиляди ученици, почти цялото сегашно градско население. Трето: в последните години заемах авторитетно положение и точно три пъти съм замествал директора през неговите почивки. Четвърто: работих безупречно, имам шестнадесет благодарности от министерството, личен адрес от покойния вече министър по повод петдесетгодишнината ми, а също и бронзов медал „За усърдие на нивата на народната просвета“. Отделил съм специално чекмедже за благодарствени писма от родители. Пето: моята специалност. Сега всички са откачили с този Космос, така че астрономията е актуален предмет. Според мен и това е довод. И като погледнеш всичко — може ли да има някакви съмнения? Ако бях на мястото на министъра, без да се замислям, щях да дам на такъв като мен първа степен! Господи, кога най-после ще се успокоя? Всъщност не ми трябва чак толкова много в този живот: три-четири цигарки, напръстник коняче, дребни пари за карти и това е. Е, и за марките, разбира се. Първа степен са цели сто и петдесет месечно. Сто ще давам на Хермиона за домакинството, двадесет — в книжка бели пари за черни дни, а останалото ще си е само за мен. И за марки ще стигат, и за всичко останало. Нима не съм заслужил?

Лошо е, че старият човек никому не е потребен. Изстискат те като лимон и върви да мреш. Благодарности, поздравления? Че кого вече интересува това? Медал? Че кой вече няма медал? И винаги ще се намери някой да се заяде, че си бил в плен. Бил ли си в плен? Бил съм. Три години? Три. Край! Значи, стажът ти се прекъсва за три години, получавай си третата степен и не раздувай преписката.

Ех, да имах връзки... Между другото един мой ученик, а именно генерал Алким, и досега седи в Долния конгрес. Какво ли, ако му пиша? Трябва да ме помни: имахме много от онези дребни конфликти, за които учениците с удоволствие си спомнят, щом станат на възраст. Ей богу, ще му пиша! Така директно и ще започна: „Здрасти, момче. Ето аз вече съм стар...“ Ще почакам малко и ще му пиша.

Целия ден си седях в къщи: Хермиона вчера беше на гости у леля си и ми донесе дебел пакет със стари марки. Разгръщайки го, получих огромно удоволствие, с нищо не може да се сравни — то е като безкраен меден месец. Намериха се няколко великолепни екземпляра, наистина всички изпортени, трябва да се реставрират. Миртил разпъна в двора палатка и живее там с цялото си домочадие. Фука се, че можел да се комплектува и да се изнесе само за десет минути. Според него връзка с Маратина все още няма. Навярно лъже. Пияният Минотавър налетял с мръсната си цистерна върху червения автомобил на господин Лаомедонт и се сбил с шофьора. И двамата отвели в участъка. След това задържали Минотавър до пълно отрезвяване, а шофьора, казват, закарали в болницата. Все пак има справедливост на този свят! Артемида кротува като плъхче — всеки момент Харон може да се върне. Нищо не казвам на Хермиона. Може някак да се размине.

Ех, ако получа първа степен!

4 ЮНИ

Току-що изчетох вечерните вестници, но така и нищичко не разбирам. Без съмнение случили са се някакви промени. Но какви именно? И вследствие на какви събития? Обичат у нас да си послъгват и туйто.

Сутринта след кафето поех към „петачето“. Утрото — хубаво, топло. (Температура — плюс седемнадесет, облачност — нула бала, вятър — южен, един метър в секунда според моя анемометър.) На излизане видях Миртил да се суети около разгънатата на земята палатка. Питам го: „Какво така?“ „Добре де, добре — отговаря той, силно раздражен. — Намериха се и тарикати. Стойте и чакайте, докато всички ви изколят.“ На Миртил не хващам вяра за пукнат грош, но от такива приказки винаги ме полазват тръпки. „Ама какво е станало?“ — питам. „Марсианци“ — отговаря лаконично и продължава да натиска палатката с коляно. Не го разбрах веднага, може би точно затова от тази странна дума усетих, че идва нещо страшно и непреодолимо. Краката ми се подкосиха и седнах на бронята на камионетката. Миртил — нито дума, само пръхти и сумти. „Как го каза?“ — питам. Той сгъва палатката, мята я в багажника и запалва цигара. „Марсианци са ни нападнали — казва шепнешком. — Сега вече ще ни видят сметката. Запалили Маратина, казват, до основи, десет милиона убити за една нощ, представяш ли си? А сега натиснали и нашето кметство. Властта е вече тяхна, тъй че — кран! Забрали да се сее, а сега, казват, на всички ще изрязват стомасите. Трябвали им за нещо тези стомаси, представяш ли си? Само че за Миртил да имат да взимат, и на него стомахът му трябва. Като чух, веднага ми стана ясно — новите порядки не са за мен; ако щат всички да изпукат, аз отивам във фермата на брата! Старата и децата вече изпратих с автобус. Ще изчакаме, ще се огледаме по-нататък, ще видим кой какво.“ „Почакай — казвам, ясно разбирайки, че лъже, и все пак... — Стой, Миртил, какво дрънкаш! Кой нападнал? Кой изгорил? Зет ми е в Маратина.“ „Отпиши го зет си — казва Миртил съчувствено и хвърля фаса. —

Брой дъщеря си за вдовица. Тъкмо секретарят ще се уреди... Е, тръгвам. Сбогом, Аполон. С теб свястно я карахме. Нямам ти зъб за нищо и ти не ме споменавай с лошо.“ „Господи! — крещя отчаяно, съвсем изгубил ума и дума. — Кой ни е нападнал бе, човек?“ „Марсианци, марсианци! — казва той пак шепнешком. — Оттам! — И вдига показалец към небето. — От комета се смъкнали.“ „Хайде бе, марсианци?“ „Добре де, добре. Ти си даскал, по ги разбираш. А на мен ми е все едно кой ще ми разпори корема.“ „Господи, Миртил — казвам, разбирайки най-последно, че всичко от начало до край е лъжа. — Ама не може така, стар човек си, внуци имаш. Какви ти марсианци, щом Марс е безжизнена планета. Няма живот там, научен факт е.“ „Добре де, добре — мърмори Миртил, но вече с явно съмнение. — Ега ти и научният факт.“ „Не «добре де», ами наистина си е факт — казвам. — Питай който искаш учен. Какво ти учен, всеки, ученик го знае.“ Миртил изпъшква и излиза от кабината. „Всичко да върви по дяволите! Кого да слушам? Тебе ли да слушам? Или Пандарей да слушам? Нищо не разбирам.“ Плуна и хлътна в къщи.

Аз също реших да се върна в къщи, за да позвъня в полицията. Пандарей, както се разбра, бил много зает, защото Минотавър разбил решетката на ареста и избягал, и сега Пандарей трябвало да организира хайка. Иначе някой наистина преди час и половина бил дошъл в кметството, уж началство, пък може даже и марсианин, ходят слухове, че може би е марсианин, но относно изрязването на стомасите отгоре не са спуснати никакви указания и въобще на него не му е до марсианците, защото според него един Минотавър бил много по-лош от всички марсианци, взети заедно.

Побързах към „петачето“.

Почти всички наши се бяха скупчили пред входа на кметството и ожесточено спореха около някакви странни следи в праха. Оставил ги самият марсианин — това вече било известно съвсем точно. Морфей твърдеше, че дори той, препатилият бръснар и масажист, никога не бил виждал такива чудовища. „Паяци бе — казва, — грамадни мъхнати паяци. Тоест при тях самците са мъхнати, а самките — съвсем голички. Ходят на задните лапи, а с предните хващат. Видя ли следите? Гнусна работа! Съвсем като дупки. Ей на, оттук е минал.“ „Работата не е там, че е минал — дълбокоумно нарежда Силен. — На Земята силата на привличане е по-голяма; Аполон ще потвърди, че те така с краката

не са способни дори да мръднат. И затова си имат специални пружинени кокили, които правят въпросните дупки.“ „Правилно, кокили — потвърждава Япет с превързана буза. — Само дето не са съвсем кокили. Кола имат такава, на кино съм я виждал. Не на колела, ами на такива лостове като кокили.“ „Пак нашият ковчезник го е измъдрил — подхвърля злъчният Парал. — Миналия път удари град с невиждана сила, поминалия налетяха скакалци, а сега и марсиани е уредил — на нивото на епохата, във връзка с овладяването на космическото пространство.“ „Не мога да гледам тези следи равнодушно — казва Морфей. — Гнусна работа. Да бяхме му ударили по едно, старчета?“ Калаид, който отдавна се натискаше, съскаше и се гърчеше, на края произнесе: „В-врем-мето е чуд-десно, момчета, к-как спяхте?“ Заради този свой дефект на речта той винаги изостава от хода на събитията. А ветеринар е все пак човекът, можеше и да каже нещо полезно относно следите. „А Миртил вече си плю на петите“ — казва Димант, кикотейки се глупаво. — „Сбогом, казва, Диманте, ние с теб свястно я карахме. Наглеждай, казва, бензиностанцията, а ако ли стане нещо, казва, изгори я, за да не попадне в ръцете на врага.“ Тук аз предпазливо питам какво се чува за Маратина. „Маратина, казват, изгоряла до основи — откликва с охота Димант. — Звънили оттам, казват, предлагат да се запази спокойствие.“ Убедих се окончателно, че всичко това са зловредни слухове и бях готов да ги опровергая, но точно тогава се разнесе вой на полицейска сирена и всички се обърнахме.

През площада със заешки зигзаг гърчеше, залитайки, Минотавър, опърпан и подпухнал, а Пандарей го преследваше на полицейски всъдеход. Стърчеше прав, сграбчил предното стъкло, и крещеше, размахал белезници. „Край, сега ще го стигне“ — предсказа Морфей. „Лесно е да се каже — възрази Димант. — Я виж.“ Минотавър изтича до един телеграфен стълб, обгърна го с ръце и крака и запълзя нагоре. Но Пандарей вече беше скочил от всъдехода и се вкопча в гащите му. Дватамата с младшия полицейски смъкнаха нужникаря от стълба, бутнаха го в колата и му надянаха белезници. След това младшият полицейски го отведе, а Пандарей, изтривайки се с носна кърпа и разкопчавайки се ходом, тръгна към нас. „Хвана го — рече Морфей на Димант. — Вечно спориш.“ Пандарей се приближи и попита какво ново. Обясниха му за марсианските следи. Той незабавно

приклекна и потъна в изследване на обстоятелствата. Дори ме обхвана неволно уважение към него — веднага се набиваше на очи истинската му професионална рутина: гледа следите някак отстрани, без да докосва нищо. Предчувствувах, че ей сега всичко ще се изясни. Пандарей обикаляше около следите като патица, широко клатейки опънатия си задник, и непрекъснато повтаряше: „Аха... Всичко е ясно... Аха... Ясно...“ Ние търпеливо чакахме, само Калаид се напъваше да произнесе нещо и съскаше. На края Пандарей се изправи с пъшкане и оглеждайки площада, сякаш с намерението да открие някого, произнесе решително: „Двама. Парите са изнесли в чувал. Единият притежава бастун с шип, вторият пуши «Астра».“ „И аз пуша «Астра»“ — подхвърля злъчният Парал. И Пандарей веднага го фиксира. „Какви двама? — пита Димант. — Марсиани ли?“ „И аз в началото мислех, че не са наши — бавно започва Пандарей, без да сваля поглед от Парал. — И аз ей така си мислех в началото, че са момчетата от Милее.“ Тук най-после Калаид се отпушва: „Н-н-няма да го ст-т-тигне с колата.“ „И какво става с марсианите? — пита Димант. — Не разбирам.“ Пандарей, все така игнорирайки директните въпроси, оглежда Парал. „Я ми дай цигарката си, старче“ — казва. „Това пък защо?“ — пита Парал. „Интересувам се да видя маниера на твоето захапване — обяснява Пандарей, — а също и къде си бил между шест и седем тази сутрин.“ Ние се обърнахме към Парал и тогава Парал рече, че според него Пандарей е най-големият тъпак в света, ако не се брои онзи кретен, който е назначил Пандарей на работа в полицията. Бяхме принудени да се съгласим и започнахме да тупаме старшията по гърба: „Да, Пандарей, ти, старче, го даде на празен ход. Не разбра, Пан, че тези следи са марсиански. Пък и откъде, дърто, да си чувал за марсианите? Това не ти е нужникарят!“ Пандарей започна по-малко да се издува, но тогава от кметството излезе еднокракият Полифем и ходом се връза в нашето веселие. „Мръсна работа, старчета! — загрижено каза той. — Марсианците настъпват, завзели Милее! Нашите бягат, изгарят посеви, взривяват мостове зад гърба си.“ Пак ми се подкосиха краката, даже нямах сили да се дотъртя до скамейката. „Направили десант на юг, две дивизии! — викна Полифем. — Скоро ще са тук!“ „Те вече бяха тук — рече Силен. — На такива специални кокили. Ей, на следите...“ Полифем само хвърли бегъл поглед и заяви с негодувание, че това били неговите следи, и всички веднага

разбрахме — наистина неговите са. Даже не неговите, а на дървения му крак. За мен това беше голямо облекчение. Тогава Пандарей закопча куртката си от горе до долу и гледайки над главите ни, кресна: „Поговорихме — край! Разпръсний се! В името на закона.“

Влязох в кметството. Там всичко беше наблъскано с някакви плоски чувалчета — коридорите, стълбищните площадки и дори приемната. От тях се разнасяше непозната миризма и прозорците бяха изцяло разтворени, но иначе всичко си беше нормално: господин Никострат седи зад бюрото и пили ноктите си. Хилейки се многозначително и с твърде съмнителна интонация, той ми дава да разбера, че що се отнася до марсианците, няма право да се разпростира нашироко поради характера на служебните си задължения, но смеел с положителност да твърди, че това едва ли ще има някакво отношение към въпроса за пенсията. Достоверно било само едно: вече ще е неизгодно по нашите места да се сее пшеница, а ще е изгодно да се сее някакво ново хранително растение с универсални, както той се изрази, свойства. В тези торби, значи, са семената и още днес ще започнат да ги разпределят между фермите в окръга. „А откъде са торбите?“ — питам. „Доставиха ги“ — отвърща той авторитетно. Превъзмогнах смущението си и поисках да бъда осведомен кой точно ги е доставил. „Официални лица“ — рече, измъкна се иззад масата, извини се и пое с разхайтената си походка към стаята на кмета. Аз влязох в канцеларията и побеседвах с машинописките и пазача. Колкото и да е странно, те потвърдиха почти всички слухове за марсианците, но не оставиха у мен впечатлението за достоверна информираност. Омръзнаха ми тези слухове! Никой не вярва в тях, а всички ги повтарят. И така се стяга до изопачаване на най-елементарните факти. Полифем например и неговите взривени мостове. Ето какво е станало в действителност: дошъл Полифем на „петачето“ първи видели го през прозореца и го поканили да поправи пишещата машина. Докато се трудил и развличал момичетата, разказвайки как му откъснали крака, в канцеларията влязъл господин кметът, постоял, послушал със замислен вид, казал загадъчната фраза: „Да, господа, очевидно всички мостове са изгорени“ — и се върнал в кабинета си, откъдето веднага поръчал сандвичи със сардинки и бутилка фаргоска бира. А Полифем разтълкувал това на момичетата в смисъл, че мостовете се изгарят при отстъпление с цел да се възпрепятствува напредването на противника.

Останалото е ясно. Каква глупост! Сметнах за свой дълг да обясня на чиновниците от кметството, че въпросната тайнствена фраза на господин кмета означава всичко на всичко: приетото решение е окончателно. Естествено, по лицата им премина сянка на облекчение, смесена впрочем и с известно разочарование.

На „петачето“ нямаше никого, Пандарей ги беше разгонил. Почти съвсем успокоен, тръгнах към Ахилес да му разкажа за новите си придобивки и да опипам почвата относно архитектурната серия; може пък и да вземе унищожената — чиста, все едно, няма да намери. И без това ги събира с лепенки. Но Ахилес също се намираше под гнета на витаещите слухове. На моето предложение той разсеяно отговори, че заслужавало да се помисли, и без сам да забележи, подхвърли блестяща идея: „Марсианите — каза, — са нова власт. А ти знаеш, Феб, нова власт — нови марки.“ Бях поразен — как сам не стигнах до тази простичка мисъл! Наистина, ако слуховете, макар и само отчасти, са верни, то първата разумна акция на въпросните митични марсианци ще бъде пускането на нови марки или в краен случай подпечатването на нашите стари. Набързо се сбогувах с Ахилес и право в пощата. Разбира се, никаква кореспонденция с нови марки нямаше и въобще в пощата нямаше нищо ново. Кога най-после ще се отучим да вярваме на слухове! Добре известно е, че Марс има разредена атмосфера, климатът там е прекалено суров и вода — основата на всичко живо — почти няма. Митовете за каналите отдавна напълно са развенчани, оказаха се всичко на всичко зрителна измама. Накратко, всичко това ми напомня паниката по-миналата година, когато еднокракият Полифем тичаше из града с чифте и крещеше, че от столичния зоопарк бил избягал гигантски тритон-човекоядец. Миртил тогава пак се изхитри да изнесе цялата къща и две седмици не събра кураж да се върне.

Помътеният разум на моите необразовани съграждани, приспан от монотонния им начин на живот, и при най-малките колебания ражда наистина фантастични призраци. Светът ни прилича на потънал в дълбок сън кокошарник; стига само едва-едва да докоснеш перцето на някоя ярка, дремеща на пръта, и всички останали скачат в неописуемо вълнение, накокошинват се, кудкудякат и цвъкват курешки във всички посоки. А според мен животът и без това е достатъчно неспокоен, би трябвало да пазим нервите си. Някъде четох, че слуховете били много

по-вредни за здравето, отколкото даже пушенето. Авторът доказваше горепосоченото с цифри. Беше написано още, че силата на въздействие на паническия слух е правопропорционална на невежеството на широките маси, и това е вярно, макар трябва да се признае, че и най-образованите от нас изненадващо бързо се поддават на общото настроение и са готови да се юрнат, където им видят ечите, в едно с обезумялата тълпа.

Имах намерението да разкажа всичко туй на нашите, но по пътя към кръчмата забелязах, че „петачето“ отново се е насъбрала тълпа. Отклоних се и се убедих, че слуховете вече са оказали своето разрушително действие. Никой не искаше да се вслуша в разсъжденията ми. Всички бяха прекомерно възбудени, а ветераните дрънкаха оръжие, още непочистено много добре от смазката. Разбира се, че от казармите на осемдесет и осми полк се върнали уволнени войници и разказали някакви врели-некипели.

По-миналата нощ полкът бил вдигнат в тревога и определено време, а именно — до сутринта, прекарал в бойна готовност по бронетранспортъори и камиони на плаца. Сутринта отменили тревогата и вчерашният ден си минал, както обикновено. Снощи всичко се повторило с тази обаче разлика, че с вертолет пристигнал полковник от генералния щаб, наредил да се строят в каре и без да слиза от вертолета, произнесъл дълга и абсолютно неразбираема реч, след което излетял, а полка разпуснали изцяло. Трябва да кажа, че войниците, вече порядъчно заредени при Япет, говореха съвсем неясно и току подхващаха известната непристойна песничка „Ниоба, Ниобея, по тебе аз лудея...“ Стана ясно обаче, че в речта си полковникът от генералния щаб не е изрекъл и думичка за марсианци. Най-точно казано, полковникът говорил само за две неща — за високия патриотичен дълг на воините и за техния стомашен сок, свързвайки по непонятен начин двете понятия в едно. Самите войници, разбира се, не схванали тънкостите, но разбрали ясно, че който от днес бъде заловен с дъвка „нарко“ или с цигара „опи“, незабавно ще изгърми в карцера за десет денонощия и там ще го скапят. Веднага подир отлитането на полковника командирът на полка, без да разпуска карето, наредил на младшите офицери и сержантите да извършат пълен обиск за предмети, подлежащи на конфискация — цигари и дъвки с тонизиращи вещества. Повече войниците нищо не знаеха, пък и не

искаха да знаят. Мъжки прегърнали се през рамо, те с такъв заплашителен вид гърмяха „Ниоба, Ниобея, за тебе мършавея...“, че ние побързахме да се разпръснем.

Полифем се тръшна със своята патерица и двуцевката на скамейката и закрепця, че генералите ни предали, че наоколо всички са шпиони и че истинските патриоти трябва да се сплотят около високото знаме, тъй като патриотизмът и така нататък. Не може да живее Полифем без патриотизъм и това си е. Без крак може да живее, ама на — без патриотизъм не може. Когато прегракна и замълча, за да запуши, аз се опитах все пак да вразумя нашите и понечих да разкажа, че живот на Марс няма и не може да има, че всичко това са измишльотини, но пак не дадох да продумам. Отначало Морфей ми тикна под носа сутрешния столичен вестник с голяма статия „Има ли живот на Марс?“ Във въпросната статия всички досегашни научни данни се подлагаха на иронични съмнения, а когато аз, без да губя присъствие на духа, се опитах да дискутирам, Полифем се промъкна до мен, сграбчи ме за врата и гневно изхриптя: „Бдителността ни приспиващ, а, мръсноко неден! Шпионин марсиански, лайно плешиво! Такива като теб — до стената!“ Не понасям да се отнасят така към мен. Получих сърцебиене и закрепях за полиция. Виж ти какво хулиганство! Цял живот няма да му простя аз на Полифем, какво си въобразява той! Измъкнах се, нарекох го еднокрака свиня и отидох в кръчмата.

Приятно е да се убедиш, че патриотарските вопли на Полифем са противни не само на теб. В кръчмата вече седяха някои и други от нашите, всички бяха превзели Кронид — архивариуса, — поят го подред с бира и го разпитват относно сутрешното посещение на марсианина... „Какво пък с тези марсиани — говори Кронид и се пули пиянски. — Марсианци като марсианци! Единият го наричат Калханд, другият — Елей и двамата са южняци, с ей такива носове...“ „Ами колата?“ — питат го. „Кола като кола, черна, лети... Не, не вертолет. Лети си бе и туйто. Какво, аз да не съм ви летец! Откъде мога да знам как лети...“ Аз похапнах, почаках, докато го оставят на мира, взех два джина и се присламчих до него. Но Кронид вече за нищо не го биваше — очите му сълзят, само гаврътва като автомат чашка след чашка и мърмори: „Марсиани като марсиани, единият — Калханд, другият —

Елей... Черни, летят... Не, не дирижабли... Ебей, ти казвам... Не аз, ами летецът...“ И заспа.

Когато в кръчмата се втурна Полифем със своята банда, аз най-демонстративно поех към къщи. Миртил още не е заминал — разгънал палатката, седи и готви вечеря на газовия примус. Артемида я нямаше, отишла някъде, без да се обади, а Хермиона чистеше килимите. За да се успокоя, започнах да реставрирам марки. Приятно е все пак да си помислиш до какво майсторство съм стигнал. Не знам способен ли е някой да различи положеното от мен лепило от оригиналното. Във всеки случай Ахилес не е способен.

Думата ми е за днешните вестници. Странно нещо са тези вестници. Почти всички колони са заети от разсъждения на разни там лекари за разумните режими на хранене. С някакво неестествено негодувание се говори против медицинските препарати, съдържащи опиум, морфин и кофеин. Добре де, ако ме заболи черният дроб, трябва да търпя, така ли! В нито един вестник няма филателна рубрика, за футбола — нито думичка, но затова пък всички вестници препечатват гигантска, абсолютно безсъдържателна статия за значението на, стомашния сок. Човек може да си помисли, че аз например нищичко не знам за значението на стомашния си сок. Нито една телеграма от чужбина, нито думичка за последиците от ембаргото, а ми захванали глупава дискусия за пшеницата, в пшеницата, значи, нямало достатъчно витамини, пшеницата, ако искате да знаете, твърде леко се поддавала на вредителите, а някой си Марсий, магистър на селскостопанските науки, стигнал дотам, че хилядолетната история на култивирането на пшеницата и другите житни култури (овес, царевица, маис) били световна грешка на човечеството, която грешка впрочем още не било късно да поправим. Не разбирам от пшеница, специалистите по знаят, но статията е написана в недопустимо критикарски, бих казал, дори подривен тон. Направо се вижда, че този Марсий е типичен южняк, нихилист и кресльо.

Вече е дванадесет, а Артемида още я няма. И в къщи не се е върнала, и в градината не се мярка, а по улиците шарят пияни войници. Можеше поне да позвъни къде се намира. Ще дойде Хермиона и ще попита за Артемида, представа нямам какво ще отговоря. Не обичам такива разговори, не ги понасям. Пита се: откъде

ми дойде на главата такава дъщеря? Покойницата беше скромна женица, само веднъж се увлече с градския архитект, но какво ти увлечение — две-три бележчици, едно писъмце. Самият аз никога не съм бил коч, както би се изразил Полифем. И досега си спомням с ужас своето посещение при мадам Персефона. Не, такава прекарване на свободното време не е за цивилизован човек. Все пак любовта, дори и възможно най-плътската, е тайнство и да се занимаваш с любене в компанията на макар и добре познати и доброжелателни хора, съвсем не е така увлекателно, както се описва в някои книги. Опазил ме господ, не си мисля, разбира се, че моята Артемида сега се е отдала на вакхически танци сред бутилки, но можеше поне да позвъни. Човек само да се чуди на глупостта на зет ми. На негово място аз отдавна бих се върнал.

Мислех да затворя дневника и да отида да спя, когато ми хрумна следната мисъл: а може би Харон неслучайно се задържа толкова в Маратина? Пепел ми на устата, ама аз, струва ми се, подушвам къде е тайната. Нима вече са се решили? Спомням си онези сборища под моя покрив, неговите странни приятели с вулгарни навици и гадни маниери — механици някакви с груби гласове, пиещи уиски без сода и пушещи отвратителни евтини пури; някакви остригани кресльовци с болнав цвят на лицето, издокарани в джинси и шарени ризи, които никога не изтриват обувки пред входа; и всички тези техни разговори за световно правителство, за някаква технокрация, за разните невъзможни „изми“, които са абсолютни противници на всичко, гарантиращо на мирния човек спокойствие и безопасност; сега си спомням и разбирам какво е станало. Да, моят зет и неговите съучастници са екстремисти и ето — дошло им е времето. Всички тези разговори за марсианци са само изопачен отзвук на истинските събития. Във всички времена заговорниците са обичали гръмката и тайнствено звучаща дума и не е изключено сега да са се нарекли „марсианци“ или някакво „Дружество по благоустрояването на планетата Марс“, или, да речем, „Марсианско възраждане“. Даже фактът, че магистърът на селскостопанските науки носи името Марсий, ми звучи многозначително; напълно е вероятно той да е глава на преврата. Става неясна само омразата на погромаджиите към пшеницата и нелепата им заинтересованост от стомашния сок.

Сигурно е само отклоняваща маневра с цел да бъде шашната обществеността.

Разбира се, мен хич ме няма в превратите и революциите, трудно мога да намеря обяснение на онова, което сега става, но едно знам: когато нас ни гонеха като овце да мръзнем по окопите, когато черноризците прилапваха жените ни на собствените ни постели, къде бяхте тогава вие, господа екстремисти? Забождахте си значки и крещяхте: „Да живее вождът!“ Ако пък чак толкова много ви харесват превратите, защо винаги ги правите в никое време? Кому сега са притрябвали вашите преврати? На мен? Или на Миртил? Или може би на Ахилес? Защо не ни оставите най-послед на мира! Всички вие, господа, сте унтерофицери, и с нищо не сте по-свестни от тъпака-патриот Полифем.

Екземата, мръсницата, пак ме замъчи. Чеша се като шимпанзе на панаир, никакви капки не помагат, никакви мазила. Лъжат аптекарите, не лекарства ми трябват — покой ми трябва, ето какво!

Ако ли пък на Харон му стигне акълът да се вреди сред главните, първата степен ми е сигурна!

5 ЮНИ

Тази нощ спях лошо. Отначало ме събуди Артемида, прибра се чак в един посред нощ. Твърдо бях решил да се обясним откровено, ама нищо не излезе: целуна ме и се затвори в спалнята си. Глътнах приспивателно да се успокоя. Задряхмах, сънувах глупост някаква. В четири отново ме събудиха, този път беше Харон. Всички спят, а той си говори така, сякаш освен него в къщи няма никого. Наметнах халата и влязох в гостната. Господи, страшно е да го гледаш! Веднага разбрах — превратът е бил неуспешен.

Седеше, лапаше гладно всичко, което му поднасяше полусънната Артемида, до него на масата, направо върху покривката лежах омаслените части на някакво огнестрелно оръжие. Небръснат, очите му зачервени, косите разчорлени, със слепени кичури; яде и мляска като боклукчия. Беше без сако и сигурно точно в такъв вид си е дошъл. Не е останало нищо от главния редактор на малък, но уважаван вестник. Ризата му скъсана и окаляна, ръцете мръсни, с изпочупени нокти, на гърдите му се виждат ужасни отекли драскотини. Дори и не помисли да ме поздрави, погледна ме само с безумен поглед и изтърси с пълна уста: „Дочакахте, свини такива!“ Пропуснах този дивашки поздрав покрай ушите си; видях — не е на себе си човекът, но сърцето ми се преобърна и краката ми се подкосиха, та трябваше да приседна на дивана. И Артемида беше силно изплашена, макар да го криеше. Харон обаче не й обърна никакво внимание, току се дере: „Хляб!“ — или: „Бренди, дявол да го вземе!“ — или: „Къде е горчицата, Арта? Двайсет пъти вече ти казвам!“ Никакъв разговор в обикновения смисъл на думата не можа да се получи. Стараейки се да преодолее сърцебиенето си, питам Харон как е бил, в отговор той измънка абсолютно неразбрано, че е бил право по мутрата, но очевидно не този, когото трябва. Опитвам се да променя темата, да вкарам разговора в по-мирно направление и се интересувам относно времето в Маратина. Той ме поглежда така, като че ли съм го обидил смъртно, и изтърсва над чинията: „Идиоти безмозъчни...“ Ясно възможно е да се

говори с него. През цялото време ругаеше с най-долни думи — и като вечеряше, и след това, като избута с лакти чиниите и започна с изподрани ръце да сглобява оръжието. Добре поне, че Хермиона спи здравата и не присъствуваше на тази сцена — никак не понася тя грубостите. За него всичко беше освинено, така и не разбрах какво се е случило. Най-общо казано, излизаше, че „цялата тази свинщина е стигнала в своето освиняване дотам, че и най-долната свиня може да върши с тази свинарница каквото си иска и никакво свинче няма и пръстчето си да мръдне, за да попречи на свинете да се занимават, с каквито си искат лайна.“ Бедничката Артемида стърчеше зад рамото му, кършеше пръсти и сълзите ѝ се стичаха по бузите. Току ме поглеждаше с молба, но какво можех да направя? Самият имах нужда от помощ, тъмна завеса се спусна пред очите ми от нервното напрежение. Без изобщо да спре да псува, той сглоби оръжието (съвременен армейски автомат), втъкна пълнителя и тежко се изправи, събаряйки две чинии. Артемида, горкичкото ми момиченце, съвсем пребледняла, направи крачка към него и тогава той, стори ми се, поомекна.

„Е, мъничкото ми — рече, спирайки да псува и несръчно обгръщайки раменете ѝ. — Мога и да те взема, ама туй едва ли ще те зарадва. Че аз и зъбките ти познавам.“

Дори аз усетих мъчителната необходимост Артемида да намери сега някакви особени думи. Сякаш улавяйки моята телепатема, тя, заливайки се в сълзи, му зададе съдбовния според мен въпрос: „А какво ще стане сега с нас?“ Но веднага се убедих, че от Харонова гледна точка това съвсем не бяха най-необходимите думи. Той сложи автомата под мишница, плесна Артемида по задника и неприятно озъбвайки се, рече: „Не се страхувай, хлапенцето ми, нищо ново няма да ти се случи“ — и тръгна направо към изхода. Не можех да му позволя да си отиде ей така, без никакви обяснения. „Минутка, Харон — казах, преодолявайки слабостта си. — Какво ще стане сега? Какво ще направят с нас?“ Този мой единствен въпрос го доведе до неописуема ярост. Спря на прага, пообърна се и болезнено треперейки, изломоти през зъби следните странни думи: „Поне една свиня да беше попитала какво трябва да направи тя самата. Ама не, всяка свиня пита какво с нея ще направят. Успокойте се, ваше ще бъде царството

небесно на Земята.“ Тресна вратата и след минута на улицата изръмжа автомобилът му.

Следващият час беше като в ад. Артемида получи нещо като хистеричен припадък, макар повече да приличаше на пристъп на неударим бяс. Изпочупи всички съдове, останали на масата, дръпна покривката, запокити я върху телевизора и заудря вратата с юмруци, като скимтеше със сподавен глас: „Значи, за теб съм тъпачка?... Тъпачка съм за теб, така ли?! А ти?... Плюя на теб, да знаеш... Ти накъдето си искаш и аз накъдето си искам. Разбра ли? Разбра ли?... О, ще дойдеш и на колене ще паднеш.“ Сигурно трябваше да ѝ дам вода, да ѝ зашлевя два по лицето и всякакви такива, но аз самият се проснах на дивана и нямаше кой да ми донесе таблетка валидол. На края Артемида излетя към стаята си, без да ми обърне никакво внимание, а аз, след като полежах малко, допълзях до леглото и потънах в полусвяст.

Утрото беше навъсено, дъждовно. (Температура — плюс седемнадесет, облачност — десет бала, никакъв вятър.) Обясненията между Артемида и Хермиона по повод хаоса в гостната, за щастие, бях проспал. Обаче скандал сигурно е имало, защото и двете ходят нацупени. Когато Хермиона ми поднасяше кафе, на лицето ѝ беше изписано явното намерение да вдигне и на мен скандал, но премълча. Вероятно не съм изглеждал добре, а тя е кротка женица, за което всъщност и я ценя. След кафето сбрах сили да тръгна към „петачето“, но тогава дойде едно момченце и ми донесе повиквателна, подписана от Полифем. Оказа се, че съм редови член на „Доброволната градска антимарсианска дружина“ и дори ми се предлага „да се явя в десет сутринта на площад «Съгласие», носейки със себе си огнестрелно или друго хладно оръжие и суха храна за три дни.“ Той какво, да не съм му някакъв сополанко! Разбира се, аз заради принципите си никъде не отидох. От Миртил, който все още живее на палатка, научих, че от сутринта в кметството са надошли фермери и разпределят чувалите с новите семена, за да ги носят по стопанствата. Пшеничната реколта, подлежаща на унищожаване, се изкупувала на корен от правителството при съвсем изгодни условия, давала се също и предплата за новата реколта. Фермерите подозират в това поредната аграрна афера, но тъй като от тях не се искат нито пари, нито писмени гаранции, така и не знаят какво да мислят. Миртил ме убеждава

(мене!), че няма никакви марсианци, тъй като животът на Марс е невъзможен, а има просто нова аграрна политика. За всеки случай обаче е готов да се изнесе от града, дори и чувалче е взел със себе си. Във вестниците, както и вчера, само синя пшеница и стомашен сок. Ако продължи така, ще се откажа от абонамента. По радиото — също пшеница и стомашен сок, не го включвам, гледам само телевизия, там всичко си е като до преврата. Господин Никострат пристигна с автомобил, Артемида седна до него и излетяха нанякъде. Не искам да мисля по този въпрос. Може пък това и да е съдбата в края на краищата.

Тъй като шумотевицата с пшеницата и стомашния сок продължава, мисля си, че превратът вероятно е успешен. Харон заради обичайната му заядливост сигурно не е получил поста, на който е разчитал, сдърпал се е с останалите и е минал в опозиция. Страхувам се, че заради него ще си имаме още главоболия. Когато такива безумци като Харон хванат автомат, те стрелят. Боже мой, ще дойде ли време, когато няма да имам неприятности?

6 ЮНИ

Температура — плюс шестнадесет, облачност — девет бала, вятър — югозападен, шест метра в секунда. Поправих анемометъра.

Екземата съвсем ме измъчи, трябва да си превържа ръцете. На всичко отгоре и ушите ми заглъхват — сигурно ще се разваля времето.

Марсианци, та марсианци! Омръзна ми да споря!

7 ЮНИ

Окото и досега ме боли, замъгли се и нищо не виждам. Добре поне, че е лявото. Компресите на Ахилес само отчасти помагат. Ахилес твърди, че синината ще се вижда поне седмица; сега е синьо-червена, след това ще стане зелена, ще пожълтее и едва тогава ще изчезне съвсем. Каква жестокост, моля ви се, каква липса на култура! Да удариш възрастен човек само защото е искал да зададе невинно въпросче! Ако марсианците започват така, не знам с какво ли ще свършат. И кому да се оплачеш? Остава само да чакам пълното изясняване на обстановката. Окото така ме боли, че е страшно дори да си спомня колко се радвах на днешното безгрижно утро. (Температура — плюс двадесет, облачност — нула бала, вятър — южен, един метър в секунда.)

Когато след закуска се качих на покрива да извърша метеорологичните наблюдения, с изненада открих, че полята извън града са придобили забележим синкав оттенък. В далечината полето дотолкова се сливаше с небесния лазур, че линията на хоризонта беше съвсем размита, макар прозрачността на въздуха да беше добра и да отсъствуваше всякаква задименост. Тези нови марсиански семена покараха учудващо бързо. Очаквам след някой и друг ден окончателно да изместят пшеницата.

На площада открих, че почти всички наши, а и разни други граждани, които би трябвало да бъдат на работа, фермери, а също и ученици, на които им се полага да се занимават с игри, са се скупчили около три големи фургона, украсени с разноцветни плакати и рекламни афиши. Предположих, че е пътуващ цирк, още повече че рекламните приканваха да се любуваме на невиджани въжеиграчи и други обикновени герои на манежа, но Морфей, който стърчеше там отдавна, ми обясни, че това не е никакъв цирк, а подвижни донорни пунктове. Вътре се намирали специални помпи с маркучета, до всяка помпа седи здрав мъжага в лекарска престилка и предлага всекиму да изпомпи малко от излишъците, при това на главозамайваща цена: петарка за

чаша. „Какви излишъци?“ — питам. Оказва се — излишъците от стомашен сок. Целият свят се е побъркал на тема стомашен сок!

„Нима са марсианците?“ — питам. „Какви ти марсианци — отговаря Морфей. — Млади космати здравеняци. Единият е кьорав с едното око.“ „И какво, като е едноок? — възразявам. — Представителят на всяка раса, независимо земна или марсианска, става едноок, ако му повредят едното око.“ Тогава още не знаех, че тези мои думи ще се окажат пророчески. Просто ме дразнеше мнителността на Морфей. „В живота си никога не съм чувал за еднооки марсиани“ — заяви той.

Публиката наоколо се вслушваше в нашия разговор и в пристъп на тщеславие Морфей намери за необходимо да поддържа съмнителното си реноме на опонент. А пък нищо не разбира от тези работи! „Никакви марсиани не са — казва. — Обикновени момчета от столичните предградия. Там такива с лопата да ринеш във всеки бардак.“ „Нашите сведения за Марс са толкова оскъдни — говоря спокойно аз, — че предположението, марсианците да приличат на момчета от крайстоличните квартали, не противоречи на никакъв научен факт.“ „Вярно — намесва се стоящ наблизо непознат фермер. — Много убедително го рекохте, господин не знам кой си. У тоя, едноокия, цялата му ръка е в татуировки и все голи жени. Как засука ръкав, как тръгна към мен с маркуча — не, викам, не е за нас тази работа.“ „Та какво говори науката относно татуировките на марсианите?“ — пита лукаво Морфей. Мен иска да жегне. Евтини номера, от тях вони на бръснарница. С такива нещица не можеш да ме прекараш. „Професор Зефир — казвам, гледайки го право в очите, — главният астроном на Маратинската обсерватория, в нито една от своите многобройни публикации не отрича подобни увлечения у марсианците.“ „Вярно — потвърждава фермерът. — Те са с очила, те по ги разбират.“ И Морфей трябваше да преглътне. Повъртя се и с думите: „Ще ударя една биричка...“ — започна да се измъква от тълпата, а аз останах да чакам.

Известно време всички стояха, зяпаха и се уговаряха тихичко; фермерите и търговците са нерешителен народ. След това първите редове се раздвижиха, един селянин смъкна сламената си шапка, със замах я удари в коляното си и извика: „Ех! И пет монети са пари, не е ли тъй, а!“ Казвайки тези думи, той решително изкачи дървените

стъпала и се шмугна във вратата на фургона, така че можехме да се любуваме само на задната му половина, цялата в прах и репей. Какво там говореше, какво разпитваше, така и си остана неясно поради голямото разстояние. Видях само, че в началото позата му беше напрегната, след това сякаш се поохлаби, запристъпва от крак на крак, мушна ръка в джоба и измътайки се назад, поклати глава. После, без да погледне никого, слезе, взе шапката, старателно я изтърси от праха и се смеси с тълпата. На вратата на същия фургон се появи човек — наистина грамаден и наистина едноок. Ако не беше бялата престилка, с тази тъмна превръзка през лицето, с тази небръсната четина и космати татуирани ръце можеше да мине за главатар на престъпно свърталище. Мрачно оглеждайки ни, той мързеливо смъкна ръкави, извади цигара, запали и викна грубо: „Хайде, влизай! Пет монети се дават. За всяка чашка пет монети! Мангизи са това, ей, на ръка! Че ти за пет монети колко трябва да превиваш гръбнак? А тук глътнеш маркучето и съвсем набързо. Е?“ Гледах го и се дивих на късогледството на държавната ни администрация: как можеш да разчиташ, че обикновеният гражданин и дори фермерът ще поверят организма си на такъв вагабонтин. Измъкнах се от тълпата и поех към „петачето“.

Нашите бяха там, всички с чифтета, а някои и с бели ленти на ръкавите. Полифем, надянал стара военна фуражка и плувнал в пот, произнасяше реч. Според думите му излизаше, че злодеянията на марсианците са абсолютно нетърпими, че всички патриоти стенат и се обливат в кръв под игото им и че е крайно време да им се даде достоен отпор. А виновници за всичко, твърдеше Полифем, са дезертъорите и ренегатите от типа на дебелогъзите трътлести генерали, аптекаря Ахилес, бързливеца Миртил и този предател Аполон.

Причерня ми пред очите от последните думи. Напълно загубих дар слово и се опомних едва когато забелязах, че никой, освен мен, не слуша еднокракия глупак Полифем; всички се бяха втренчили в Силен, който току-що се беше върнал от кметството и разказваше, че занапред данъците ще се събират изключително във вид на стомашен сок и че от Марс е спуснато указание за приравняване на стомашния сок с обикновените парични единици. Стомашният сок уж щял вече да има валидност наравно с банкнотите и спестовните каси са готови да го обменят срещу валута. Злъчният Парал веднага подхвърли: „Съвсем се

самозабравиха. Профукаха златните запаси и сега ще ми търсят пари със стомашна секреция.“ „Как така? — рече Димант. — Не разбирам. Сега трябва да си накупим съдове като буркани, така ли? А ако вместо сок им занеса вода?“ „Слушай, Силен — започна Морфей. — Заборчлял съм ти десетарка. Да ти я върна със сокче, а?“ Оживи се, горкичкият, вечно не му стигаха пари за пиене, вечно на чужда сметка пиеше. „Добри времена, старчета! — викна той. — Иска ми се например да му ударя едно, отивам, значи, в банката, отделям им от излишъка, получавам в брой и право в кръчмето.“ Тук Полифем отново закрещя: „Купиха ви! На марсианите се продадохте за стомашен сок! Вие тук се продавате, а те из града се разхождат като на бащиния им Марс.“

И наистина, през площада бавно и без шум се движеше странна черна кола, сякаш съвсем без колела, без прозорци и врати. След нея с викове и дюдюкане тичаха дечурлига, някои искаха да се хванат отзад, но тя беше абсолютно гладка, като роял — къде да се хванеш! Много необикновено транспортно средство. „Ама наистина ли е марсианска?“ — питам. „Че каква друга! — раздразнено отвръща Полифем. — Да не би да е твоята!“ „Никой не казва, че е мойта — възразявам. — Малко ли коли има по света, да не са все марсиански.“ „А аз и не съм рекъл, че са все марсиански, карантийо дърта! — закрещя Полифем. — Казах, че марсианите, гадовете, се шляят по града като у тях си! А вие всички се продадохте!“ Само повдигнах рамене, без желание да му обръщам внимание, а Силен съвсем мъдро му отговори: „Извинявай, Полифем, но твоите крясъци вече ме изморяват. И не само мен. Ако ме питаш, ние дълга си изпълнихме. Встъпихме в дружината, оръжието почистихме, какво още, пита се?“ „Патрули! Патрули трябва! — истерично изви Полифем. — Да прикрием пътищата! Да не ги допуснем до града!“ „Че как няма да ги пуснеш?“ „Върви по дяволите, Силен! Как да не ги пуснеш ли? Много просто: «Стой! Горе ръцете! Ще стрелям!» И му теглиш една.“ Не понасям такива приказки — не човек, а казарма. „Е, да направим патрули — рече Димант. — Да не е трудно?“ „Не е наша работа — казах с нотки на решителност. — Нека Силен потвърди, че е незаконно. За това си има армия. Армията да се занимава и с патрулите, и с всякакви стрелби.“

Не понасям военни игри и особено ако ги командува Полифем. Пълен садизъм. Помня, имахме в града противоатомни учения, той за

абсолютна имитация разпали навсякъде димни шашки, че никой да не шикалкави с противогаза. Кошмар — бог знае колко народ изтрови! Той си е унтерофицер, на такива нищо не им възлагай. Или — веднъж се намъкна в час по физкултура, наруга учителя с най-долни думи и започна с дървения си крак да учи децата на строева подготовка. Че ако него го поставиш в патрул, ще гърми с чифтето по всеки, докато не стане ненужно снабдяването града с продоволствия. Ами той и на марсианците, моля ви се, ще се нахвърли, а те за отмъщение ще вземат да ни подпалят града. Но нашите старчета са като деца, ей богу. Патрули, та патрули! Плюх демонстративно и тръгнах към кметството.

Господин Никострат пилеше ноктите си и на моите стеснителни въпроси отговори горе-долу така. Финансовата политика на правителството се променя съобразно новите условия. Важна роля в паричното обръщение вече ще играе така нареченият стомашен сок. Следва да се очаква, че в най-близко време гореспоменатият сок ще има валидност наравно с парите. Засега няма специални разпореждания относно пенсиите, но имаме твърдото основание да предполагаме, че след като данъците ще се приемат, във вид на така наречения стомашен сок, то и пенсиите ще се изплащат във вид на така наречения стомашен сок. Сърцето ми се сви, но се съвзех и направо попитах господин Никострат, не трябва ли думите му да се разбират в смисъл, че така нареченият стомашен сок не е съвсем стомашен сок, а представлява в същността си някакъв символ на новата финансова политика. Господин Никострат неопределено повдигна рамене и продължавайки да се възхищава от ноктите си, произнесе: „Стомашният сок, господин Аполон, си е стомашен сок.“ „Но за какво ми е на мен стомашен сок?“ — попитах, напълно отчаян. Той втори път повдигна рамене и отбеляза: „Вие прекрасно знаете, че стомашен сок е необходим на всеки гражданин.“ Беше ми абсолютно ясно, че господин Никострат или лъже, или нещо премълчава. Така се отчаях, че поисках визита при господин кмета. Беше ми отказано. Тогава напуснах кметството и се записах в патрулните органи.

Ако на човек, съвестно проработил тридесет години на нивата на народната просвета, му предложат за награда канче стомашен сок, този човек има пълното право да демонстрира в известна степен недоволство. Марсианите ли са виновни, или не са марсианите — няма абсолютно никакво значение. Не понасям никакви анархистични

действия, но за своите права съм готов да се боря с оръжие в ръка. И макар всички да разбират, че протестът ми има чисто символичен характер, нека се замислят, нека знаят, че нямат работа с някаква безсловесна твар. Разбира се, ако донорските пунктове станат система и ако банките наистина приемат сок срещу валута, аз ще се отнеса към всичко това по-иначе. Но за банките и касите единствено Силен говори и засега е само непотвърден слух. Що се отнася до донорните пунктове: Морфей, който се записал в патрулните органи и решил незабавно да полее тази работа, се отдал в ръцете на едноокия, бандит, върна се със зачервени плачещи очи и показвайки една новичка шумоляща петарка, заяви, че фургоните, значи, си отиват. Ето — не може и да се говори за система, дойдоха и си отидоха. Ако си успял да си дадеш излишъка — добре, не си ли успял — ругай себе си. Това е възмутително според мен.

Полифем ме назначи в двойка с пелтека Калаид да патрулираме по площад „Съгласие“ и прилежащите към него улици от дванадесет до два през нощта. Давайки ни удостоверение, собственоръчно написано от Силен, той трогателно ме потупа по рамото и рече: „Ех, ти стара гвардийо! Какво щяха да правят тези говнени навлеци без нас, Феб! Знаех си, че в решителния час ще бъдем рамо до рамо.“ Прегърнахме се, просълзени и двамата. Всъщност Полифем не е лош човек, само дето обича да му се подчиняваш безпрекословно. Напълно разбираемо желание. Поисках разрешение да напусна и тръгнах към Ахилес. Патрулът си е патрул, но за всеки случай са необходими и предпазни мерки. „Какво е това стомашен сок? — питам Ахилес. — За какво може да служи? За какви цели е подходящ?“ Ахилес рече, че сокът е необходим за успешното смилане на храната и, значи, за нищо друго. Че това го знаех и без него. „Скоро ще мога да ти предлага голяма партида от така наречения стомашен сок — казах. — Може би ще вземеш?“ Каза, че ще помисли, и предложи да сменим моята непълна „Зоопарк“ за неперфорираната „Авиопоща“ от двадесет и осма година. Какво да му кажа, неперфорираната е уникално нещо, но Ахилесовата е с две лепенки и с някакво мазно петънце. Не знам, не знам...

На излизане от аптеката пак видях марсианската кола. Може и същата да е била, може и друга. Нарушавайки всички правила за движение, тя плаваше точно по средата на улицата, е, наистина със

скоростта на пешеходец, тъй че можех да я разгледам добре; отивах към кръчмата, пътят ни беше общ. Първото ми впечатление се оказа абсолютно правилно: автомобилът най-много приличаше на пращен роял с аеродинамична форма. Сегиз-тогиз под него припламваше нещо, подскокваше леко, но това очевидно не беше повреда, защото транспортното средство продължаваше да се плъзга напред, без да спира дори за секунда. Нито прозорци можеш да различиш, нито врати — дори отблизо, — но най-много ме порази отсъствието на колела. Наистина фигурата ми не позволяваше да се наведе достатъчно и да погледна долницата ѝ. Вероятно там все пак има колела — тъй де, не може съвсем без нито едно колело!

Неочаквано автомобилът спря. Разбира се, спря пред резиденцията на господин Лаомедонт. Помня, че с тъга си помислих: има на света хора, за които дали е старият президент, дали е новият президент, дали са марсианци или каквито още щеш — няма никакво значение. Винаги, мислех си, всяка власт се отнася към тях с внимание и уважение, което те никак не заслужават, а ако говорим за уважение — дори обратното. Случи се обаче нещо абсолютно неочаквано. С основание предполагайки, че от автомобила ще излезе някой и най-после ще видя жив марсианец, спрях встрани сред тълпа граждани, мислите на които очевидно съвпадаха с моите. За обща изненада и разочарование от автомобила се измъкнаха съвсем не някакви марсианци, а прилични млади хора с тесни сака и еднакви такета. Трима от тях отидоха до парадния вход и позвъниха, а другите двама — в свободни пози, мушнаха дълбоко ръце в джобовете — се разположиха край колата, опирайки о нея разни части на телата си. Парадната врата се отвори, трима хлътнаха вътре и оттам се понесоха странни, не много силни звуци, сякаш някой небрежно разместваше мебелите, а другите с отмерени удари тупаха килима. Двамата отвън край колата не обръщаха никакво внимание на въпросните звуци. Стърчаха в старите пози, единият разсеяно зяпаше към улицата, а другият, прозявайки се, оглеждаше горния етаж на резиденцията. Те не промениха позата си и след минута, когато от вратата бавно, плахо, като слепец излезе моят оскърбител — шофьорът на господин Лаомедонт. Лицето му — бледно, устата — широко отворена, очите — опулени, стъкленни; притиснал силно ръце към корема. Като излезе на тротоара, той направи две-три крачки, плюсна се, охкайки, поогледа

се, смъквайки се все повече, падна настрани, сгърчи се, прибра крака и замря неподвижно. Да си призная, нищичко не разбирах в началото. Всичко ставаше без суетене, в толкова спокойна и делова атмосфера, на фона на обичайния градски шум, че в мен неволно се появи и укрепна убеждението: така всъщност трябва и да бъде. Не изпитвах никакво безпокойство, никаква необходимост от обяснения. Доверих се на тези млади хора — толкова прилични, толкова сдържани... Ето, един от тях разсеяно поглежда към лежащия на седалката шофьор, запалва цигара и отново започва да оглежда горния етаж. Стори ми се, че дори се усмихва... Чуха се стъпки и от входа един след друг излязоха: млад човек с тясно сако, който бършеше устни с кърпичка; господин Лаомедонт с разкошен източен халат, без шапка и в белезници; друг млад човек с тясно сако, който смъкваше ходом ръкавиците си; и на края още един млад човек с тясно сако, натоварен с оръжие. С дясната си ръка той притискаше към гърдите три или четири автомата, в лявата си носеше пистолети, мушнал показалец през спусъците им, а на раменете му висяха ръчни картечници. Само веднъж погледнах към господин Лаомедонт, но ми беше съвсем достатъчно — и досега съм под впечатлението за нещо червено, мокро и лепкаво. Цялата група спокойно пресече тротоара и влезе в колата. Останалите отвън двама лениво отидоха до шофьора, грижливо го подхванаха за ръцете и краката и с леко полюшване го метнаха на тротоара. Единият извади от джоба си хартийка и акуратно я залепи до звънеца, след което автомобилът, без да прави маневра, се плъзна със същата скорост в обратна посока, а останалите двама млади хора с тесни сака и скромен вид минаха през разстъпващата се тълпа и се скриха зад ъгъла.

Като излязох от вцепенението, породено от тази неочаквана и необичайна случка, и възвърнах способността си да разсъждавам, усетих нещо като психически удар — като че ли пред мен бе извършен превратен исторически акт. Сигурен съм, че нещо подобно преживявах и останалите свидетели. Всички се струпахме пред входа, но никой не събираше кураж да влезе. Сложих очила и измежду главите прочетох прокламацията, залепена до звънеца. Тя гласеше: „Наркотиците са отрова и позор за нацията! Дойде време да ги ликвидираме. Ние ще ги ликвидираме, а вие ще ни помагате. Безпощадно ще се разправяме с тези, които разпространяват

наркотици!“ Сякаш нещо ни стана — имаше материал за поне двучасови приказки, а ние само подхвърляме междуметия, не можейки да преодолеем обичайната си боязливост: „Ай-яй-яй...“, „Трябваше, а!“, „Ехе-хе-хе...“, „Да, господа, уви!“ Някой извика полиция и лекар. Лекарят влезе в дома и се зае с шофьора. След това се домъкна и Пандарей на полицейския всъдеход. Помота се около навеса, няколко пъти прочете прокламацията, почеса се по тила, даже надникна през вратата, но се уплаши да влезе, макар докторът да го викаше с най-непочтени изречения. Пандарей щръкна до вратата, разкрячен, с ръце на колана и надут като пуяк. С появата на полицията тълпата малко се посъвзе и заприказва по-определено: „По такъв, значи, начин, а!“, „А бе по-ясно от бял ден“, „Интересно, интересно, господа!“, „Убий ме, не бих повярвал...“ Безпокоях се, че езиците се развързват, и исках вече да си тръгна, макар любопитството да ме глождеше, но точно тогава Силен се обърна към Пандарей с откровения въпрос: „И така, Пан, законът, значи, все пак възтържествува. Решихте се най-после, а?“ Пандарей прехапа устни и колебаейки се, произнесе: „Предполагам, че не ние сме се решили.“ „Как така не вие? Че кой тогава?“ „Предполагам да е столичната жандармерия“ — прошепна Пандарей, оглеждайки се. „Каква ти жандармерия! — възрази от тълпата. — Жандармерия в марсианска кола, хайде де! Не е жандармерията.“ „Че какво, да не са самите марсианци?“ Пандарей се наду още повече и гракна: „Ей вие там, дето за марсианите..., Я по-внимателно!“ Но повече никой не му обърна внимание, езиците съвсем се разкършиха: „Колата може и да е марсианска, но самите те не са марсианци, ясно. Маниерите им са нашенски, човешки.“ „Истина е! Пита се, каква работа имат марсианците с разните наркотици?“ „Е, старче, новата метла мете здравата. Ами стомашният сок за какъв дявол им е, а!“ „Не, господа, не бяха това хора. Прекалено, разбирате ли, спокойни, прекалено мълчаливи. Струва ми се, че са самите марсианци. Действуват като машини.“ „Правилно, машини! Роботи! Че защо марсианците да си цапат ръцете? Имат си хората работи!“ Пандарей също не се сдържа и се намеси в хипотезите. „Не, старчета — провъзгласи той. — Никакви работи не са това. Редът сега е такъв. В жандармерията сега набират само глухонеме. С цел да се пази държавната тайна.“ Тази хипотеза предизвика отначало изумление, а след това отровни реплики, повечето остроумни, но аз запомних само

подмятането на злъчния Парал. Парал възрази в смисъл, че не би било лошо и в полицията да набират с предимство глухонеме, но не с цел опазване на държавната тайна, а за да се предпазят невинните хорица от дрънканиците на тези официални представители на властта. Поотпуснал се беше Пандарей, сега, разбира се, пак се наду, закопча всички копчета на куртката и кресна: „Побъбрахме — край!“ За съжаление, трябваше да си тръгнем, макар че точно тогава дойде колата на „Бърза помощ“. Старото магаре така се беше разпенило, че само отдалеч можахме да наблюдаваме как изнасят осакатения шофьор, а след него — за всеобща изненада — още някакви две тела. И досега е неизвестно чии бяха тези две тела.

Нашите поеха към кръчмата и аз с тях. На бара в непринудени пози седяха двамата млади мъже с тесни сака. Както и преди, бяха спокойни и мълчаливи, пиеха джин и разсеяно гледаха отгоре. Поръчах си пълен комплект обяд и засищайки се, наблюдавах как най-любопитните от нашите постепенно се примъкват към младите мъже. Смешно беше да гледаш колко несръчно Морфей се опитва да завърже разговор относно времето в Маратина, а Парал — с твърдото намерение да хване направо бика за рогата — им предлага почерпка. Младите хора с тесни сака, сякаш не виждайки никого, методично поглъщаха предлаганите напитки, но продължаваха да седят в безстрастно мълчание. Шегите не ги разсмиваха, намеците не ги засягаха, а за директните въпроси бяха направо глухи. Не знаех какво да си мисля. Ту се възхищавах от необикновената им въздържаност, от пълното им равнодушие към смешните ни опити да ги вкараме в разговор, ту си мислех, че действително са марсиански роботи, защото отвратителната външност на марсианците не ям позволява да ни се представят лично, ту ги подозирах, че са самите марсианци, за които ние всъщност и досега нищичко не знаем. Нашите нагло се скупчиха около младите хора и без всякакъв срам обсъждаха тяхната самоличност, а някои дори се осмеляваха да опипват платовете на саката им. Всички бяха убедени, че пред тях стоят роботи. Япет дори започна да се безпокои; като им поднасяше брендито, каза разстроено: „Ама как така работи? Взеха по два джина, по две брентита, две кутии цигари, а кой ще плаща?“ Аз му обясних, че роботската програма, включваща употребата на спиртни напитки и цигари, без съмнение

трябва да предвижда и някакъв начин за заплащане на консумираното. Япет се успокои, но в този момент край бара започна бой.

Както после се разбра, злъчният Парал се хванал на бас с глупака Димант, че ако Димант залепи на ръката на робота горяща цигара, от това нищо няма да се случи. Ето какво видях със собствените си очи. От развличащата се тълпа Димант изхвърча като тапа на шампанско; прелетя с гърба напред цялата зала, ситно биейки въздуха с крака, и като преобърна масите и клиентите по траекторията си, се плъсна в ъгъла. Не мина дори секунда, и по абсолютно аналогичен начин, но в другия ъгъл се озова и Парал. Нашите мигом се разпиляха, а аз, тогава без още нищо да разбирам, видях как двамата млади мъже с тесни сака все така кротко си седят на бара и замислено, с еднакви движения бавно поднасят до устните си чашките джин.

Парал и Димант ги вдигнаха и ги скриха зад завесата да се оправят. Взех си чашката и отидох при тях да изясня случилото се. Когато влязох, Димант вече се беше ококорил и седеше с абсолютно идиотски вид, опипвайки гърдите си. Парал още не беше дошъл на себе си, но вече гълташе джин и го заливаше със сода. До него стоеше прислужничката със салфетка в ръка, готова да превърже челюстта му, когато се посъвземе. Там узнах описаната по-горе версия за инцидента и се съгласих с останалите, че Парал е провокатор, а Димант е просто глупак, не по-малък от Пандарей. Въпреки тези разумни съображения обаче нашите не бяха удовлетворени и си бяха набили в главата, че това не трябва да остане така. Полифем, който дотогава беше в сянка, заяви, че сега ще трябва да последва първата бойна акция на нашата дружина. Ще причакаме младоците на излизане от кръчмата, каза той, и започна да командува кой къде да застане, кога и по кое точно място да бие. Аз веднага се разграничих от тази операция. Първо: аз съм принципен противник на насието, нямам нищо унтерофицерско. Второ: тогава виждах никаква вина у младите хора с тесни сака. И на края: съвсем не планирах да се бия с тях, а да поговоря за своите си работи. Тихичко се измъкнах иззад кулисите, върнах се на моята маса и именно с тези мои действия започнаха по-нататъшните, толкова горчиви за мен събития.

Впрочем дори сега, когато гледам на преживяното с други очи, съм длъжен да установя, че логиката на моите постъпки беше и си остава безупречна. Младите хора не са тъдявашни — мислех. Фактът,

че дойдоха с марсиански автомобил, говори по-скоро за техния столичен произход. Нещо повече, участието им в екзекуцията на господин Лаомедонт свидетелствува за безспорната им принадлежност към хората, имащи власт: едва ли ще изпратят при господин Лаомедонт никакви редови изпълнители. Следователно от логиката на нещата следваше, че младите хора сто на сто са добре осведомени за новите обстоятелства и могат да ми съобщят много от онова, което ме интересува. Не му отива на един дребен човечец, над когото издевателствува дори шофьорът на господин Лаомедонт, комуто дори секретарят на кметството отказва да дава информация, да пренебрегне такъв удобен случай за получаване на правдиви сведения. От друга страна, младите хора не предизвикваха у мен никакви опасения. Фактът, че бяха мъничко жестоки с господин Лаомедонт и неговите телохранители, ни най-малко не ме правеше предпазлив. Такава им е работата, пък и става дума за господин Лаомедонт, който отдавна трябваше да си получи заслуженото. Що се отнася до инцидента с Парал и Димант, Димант е глупак и да се разбереш с него е невъзможно, а Парал може да вбеси всеки със своите злъчни остроти. Дори аз самият никому не бих позволил да ме нарича робот и още повече да лепва цигара на ръката ми.

Затова, щом допих брендито и поех към младите хора, аз бях абсолютно уверен в успеха на своето начинание. Бях обмислил в подробности предстоящия разговор, като не забравях и характера на тяхната работа, и настроението им след току-що случилия се инцидент, и очевидната им природна сдържаност и мълчаливост. В началото имах намерение да поискам извинение за бездарното поведение на моите съотечественици. След това щях да се представя, да изразя увереността, че не ги обременявам със своя интерес, да ги посъветвам относно качеството на брендито, което Япет честичко разрежда с евтини марки, и да им предложи да се почерпят лично от моята бутилка. И едва по-късно, след като обсъдим и времето в Маратина, и в нашия град, се надявах кротко, деликатно да мина към основния въпрос. Тръгвайки към тях, забелязах, че единият разпалва цигарата си, а другият, поотдръпнал се от бара, внимателно и както ми се стори, с интерес следи моите движения. Приблжих се, свалих шапка и казах: „Добър вечер.“ И в същата секунда младокът направи лениво движение с рамо. И в същата секунда сякаш граната се взриви в

главата ми. Нищо повече не помня. Помня само, че дълго лежах до Парал, гълтах джин, гасях го със сода и някой слагаше на пребитото ми око мокра студена кърпа.

И ето сега се питам: какво ли ни очаква по-нататък? Никой не се застъпи за мен, никой не повдигна глас на протест. Отново всичко се повтаря. Отново предизвикващи ужас млади хора пребиват мирни граждани по улиците. А когато Полифем ме закара в къщи със своята едноместна малолитражка, дъщеря ми, равнодушна като всички останали, се целуваше в градината с господин секретаря. Не, дори и да знаех как щеше да завърши всичко, все едно — аз трябваше, аз бях задължен да се опитам да побеседвам с тях! Ако бях по предпазлив, не бих се приближил, но от кого тогава ще получа сведения? Аз не искам да треперя за всяко грошче, аз не съм способен повече да давам уроци, за които не ми стигат силите, аз не искам да продавам дома, в който съм преживял толкова години. Аз се страхувам от всичко това, аз искам покой!

8 ЮНИ

Температура — плюс седемнадесет, облачност — осем бала, вятър — южен, три метра в секунда. Седя си в къщи, не излизам, не се срещам с никого. Подутината намаля и почти не боли, но общият ми вид, все едно, е безобразен. Целия ден преравах марките и гледах телевизия. В Градчето всичко си е постарому. Снощи нашата златна младеж обсадила заведението на мадам Персефона, окупирано от войниците. Казват, била истинска битка. Но полесражението си останало за армейците. (Това не са ви марсианци.). Във вестниците нищо особено. Нито дума за ембаргото, оставаш с впечатлението, че са го отменили. Има странно изказване на министъра на войната, набрано с петит, за това, че нашето участие в бойното братство е бreme за страната и съвсем не е така оправдано, както ни се струва от пръв поглед. Слава богу, осъзнаха се след единадесет години! Но най-вече пишат за някакъв фермер на име Перифант, забележителен с това, че може да дава до четири литра стомашен сок за денонощие, без всякаква вреда за организма. Публикувана е и трудната му биография с доста интимни подробности, предлагат интервю с него и по телевизията неколkokратно предадоха сцени от живота му. Набит груб мъж, на около четиридесет и пет, без следа от интелект. Гледаш го и изобщо не допускаш, че пред теб стои такъв удивителен феномен. Той непрекъснато набляга, че имал навика всяка сутрин да смуче по бучка захар. Трябва да се опита.

Да! В нашия вестник има статия на ветеринаря Калаид за вредата от наркотиците. Калаид направо си пише, че редовната употреба на наркотици от страна на едрия рогат добитък е изключително вредна за отделянето на стомашен сок. Дава се дори диаграма. Интересно наблюдение: уж всичко Калаид е написал от ясно по-ясно, а да се чете е непоносимо трудно. Все ти се струва, че и като пише, пелтечи. Но, общо взето, излиза, че господин Лаомедонт е ликвидиран заради това, че е възпрепятствувал гражданите свободно да отделят стомашен сок. Създава се впечатлението, че стомашният сок е станал крайъгълен

камък на новата държавна политика. Това още не е бивало. Но ако си помислиш, защо пък не?

Хермиона се върна от гости и разказа, че в бившата резиденция на господин Лаомедонт е съоръжен стационарен донорен пункт за даване на стомашен сок. Ако е истина, аз го одобрявам и поддържам. Аз изобщо съм за стационарността и устойчивостта!

Маркички мои! Само вие, душички, никога не ме дразните!

9 ЮНИ

Температура — плюс шестнадесет, облачност — пет бала, лек дъждец. Подутината съвсем изчезна, но както предсказа Ахилес, всичко около окото доби безобразен зеленикав оттенък. Не можеш да излезеш на улицата — нищо, освен глупави шеги, няма да чуеш. Сутринта позвъних в кметството, но господин Никострат беше благоволил да бъде във весело настроение и не съобщи абсолютно нищо ново по повод пенсията. Разбира се, това ме развълнува, опитах да се успокоя с марките, но и те не ме утешиха. Тогава изпратих Хермиона в аптеката за успокоително, но се върна с празни ръце. Оказва се, че Ахилес бил получил специално циркулярно нареждане да дава успокоителни само по рецепта на градския лекар. Ядосах се и му позвъних, захванахме кавга, а да си кажа правичката — каква вина има той? Всички лекарства съдържащи наркотици, най-строго се водят на отчет от полицията и от специални пълномощници на кметството. Какво да правиш — покрай сухото гори и суровото. Взех, че ударих коняче направо пред очите на Хермиона. Помогна. Даже нещо повече. А Хермиона — нито дума.

Сутринта при Миртил, който все още живее на палатка, се върна семейството му. Честно казано, зарадвах се. Това е сигурен признак, че положението в страната се стабилизира. И изведнъж след обяд виждам, че Миртил отново ги нарежда в автобусчето. Какво става? „Добре де, добре — отговаря Миртил в обичайния си маниер. — Всички сте тарикати, само аз съм глупак...“ Ходил, значи, на „петачето“ и узнал, че марсианците се гласят да подведат под отговорност ковчезника и архитекта заради разхищенията и машинациите им; дори вече ги били призовали бог знае къде. Опитвам се да обясня на Миртил, че това е на добре, че е справедливо, но къде ти! „Добре де, добре — отговаря той. — Справедливо... Днес ковчезника и архитекта, утре кмета, а вдругиден — дявол знае кого, може и мен. Нямо що! Ето, по окото те фраснаха — и това ли е справедливо?“ Не се говори с него, остави го.

Позвъни господин Корибант, той, оказва се, замествал Харон във вестника. Гласецът му — жалък, треперещ, имали неприятности с властите. Молеше се да му кажа скоро ли ще се върне Харон. Естествено, говорих му със съчувствие, но не споменах, че Харон вече веднъж е идвал. Интуитивно чувствавам, че за това не трябва да се говори наляво и надясно. Бог знае къде е сега Харон и какво прави. Само политически неприятности ми липсват! Никому не говоря за него, забраних и на Артемида, и на Хермиона. Хермиона веднага ме разбра, но Артемида направи сцена.

10 ЮНИ

Горе-долу идвам на себе си, макар все още да съм болен и измъчен. Екземата се развихри, както никога досега. Целият съм в пришки, непрекъснато се чеша, а знам, че не трябва. И натрапчиво ме преследват ужасяващи призраци, от които искам да се освободя, ала не мога. Разбирам: командуват ти да убиваш — ще убиваш, иначе тебе ще убият. И това е долно и мръсно, но поне е естествено. А тях никой не ги задължава. Партизани! Знам аз какво е това. Но можех ли да очаквам на стари години, че ще ми се случи да ги видя отново със собствените си очи?

Всичко започна с това, че вчера сутринта, въпреки очакванията, получих много дружелюбен отговор от генерал Алким. Пише, че добре ме помни, обича ме много и ми желае благополучие във всички области. Писмото силно ме развълнува. Не можех място да си намеря. Посъветвах се с Хермиона и тя се съгласи, че такъв случай не е за изпускане. Смущавах ни само неспокойните времена, но тогава видях, че Миртил скатава своя временен лагер и пренася вещите си обратно в къщи. Това се оказа решаващо. Хермиона направи твърде елегантна черна превръзка за удареното око, взех папката с документи, седнах в колата и поех към Маратина.

Времето беше благоприятно, спокойно пътувах по пустото шосе между синеещите поля и обмислях възможните варианти за действие в зависимост от различните обстоятелства. Но както винаги, непредвиденото не закъсня да се случи. На около четиридесет километра от града двигателят кихна, колата потрепера, започна да тегли лошо, а подир малко и съвсем спря. Струва ми се, че на върха на хълм и когато слязох, пред мен се откри мирен селски пейзаж с малко необичаен вид наистина от синеещите ниви. Помня, че въпреки аварията бях напълно спокоен и не се въздържах да се полюбувам на кокетните бели ферми в далечината. Сините стръкове бяха избуяли много високо, на места до човешки ръст. Никога досега нашият край

не е давал толкова обилна реколта. Шосето, право като стрела, се виждаше до самия хоризонт.

Отворих капака и започнах да оглеждам двигателя с надежда да намеря повредата. Аз обаче съм доста схванат техник и съвсем скоро, отчаян, изправих уморено гръб и се огледах, търсейки помощ. Фермите бяха доста далечко, а на шосето се виждаше само един автомобил, идваш от Маратина с висока скорост. В началото се зарадвах, но скоро, за съжаление, се убедих, че е една от черните марсиански коли. Не загубих напълно надежда, защото помнех, че в марсианските коли могат да се намират и съвсем обикновени хора. Перспективата да гласувам доверие на този мрачен черен механизъм не ме примамваше особено много, страхувах се, че въпреки всичко там все пак може да има марсианци, към които изпитвам подсъзнателен страх. Но какво друго ми оставаше? Вдигнах ръка и направих няколко крачки срещу колата, която вече беше в подножието на хълма. И тук започна ужасното.

Колата беше на около петдесет метра от мен, когато внезапно блесна жълта светкавица, колата подскочи и сякаш се изправи на задните си колела. Раздаде се гръмотевичен взрив, шосето се скри в облаци дим. След това видях как автомобилът се опитва да излети, вече като че ли се вдигна, силно накривен настрана, но тогава до него една след друга избухнаха още две мълнии, двойният удар го преобърна и той с цялата си тежест рухна върху асфалта така, че усетих потръпването на земята с отслабналите си от изненадата крака. Страшна авария — помислих в първия момент. Колата пламна и отвътре се заизмъкваха горящи черни фигури. И в същата секунда започна стрелба. Не можех да разбера кой стреля, откъде се стреля, но ясно виждах в кого се стреля. Черните фигури се мятат в дим и пламък и падат една след друга. През трясъка на изстрелите чувам сърцераздирателни нечовешки викове, ето вече лежат, проснати до прекатурената кола, горят, а стрелбата все още не спира. След това автомобилът се взривява с ужасен трясък, бяла неземна светлина ме удря в очите и горещ плътен въздух ме блъска в лицето. Неволно примигвам и когато отварям очи, с ужас виждам как право срещу мен нагоре по шосето бяга — разкращено като огромна маймуна — черно същество, обхванато от пламъци, а след него се влачи черна димна опашка. В същата секунда от синята нива отляво изскача човек във

военна униформа и автомат в ръце, спира наред пътя с гръб към мен и започва да стреля в черната горяща фигура почти в упор. Така се ужасих, че първоначалното вцепенение ме напусна, едва намерих смелост да се обърна и с все сила хукнах към моята кола. Като безумен натисках стартера, нищо не виждайки пред себе си, забравил, че двигателят не работи, а след това пак загубих сили и останах да седя в колата, тъпо гледайки пред себе си като пасивен и безпомощен свидетел на страшната трагедия. Обхвана ме безразличие. Като в сън виждах как на шосето един след друг излизат въоръжени хора, обграждат мястото на катастрофата, навеждат се над горящите тела, подритват ги и обменят кратки възгласи, които едва чувам от биещата в слепоочията ми кръв. В подножието на хълма се насъбрали четирима, а човекът във военната униформа — офицер, ако се съди по пагоните — седи на старото си място, на няколко крачки от последния труп, и презарежда автомата. След това го виждам как бавно се приближава към лежащия, наклонява цевта и пуска къс ред. Лежащият отвратително потръпна и в същата секунда повърнах направо върху кормилото и панталоните си. А след това започна най-страшното.

Офицерът хвърли светкавичен поглед към небето, след това се обърна към мен, погледна ме — никога няма да забравя този студен безпощаден поглед! — и тръгна към колата с автомат в ръце. Чувах как другите му викат, но той не се обърна. Той вървеше към мен. Може би за няколко секунди съм загубил паметта си, защото повече нищо не помня до момента, когато се усетих, че стоя пред същия офицер и още двама бунтовници. Господи, що за хора са тези! Небръснати, мръсни, с изцапани и окъсани дрехи и мундирът на офицера беше в същото безобразно състояние. Той беше с каска, единият от цивилните — с черно таке, а другият — с очила и гологлав. „Вие какво, оглушахте ли?“ — рязко казва офицерът, като ме дърпа за рамото, а човекът с таке се мръщи и мърмори през зъби: „Ама оставете го, за какво ви трябва.“ Събирам и последните останки кураж и се насилвам да говоря спокойно, защото става дума за живота ми. „Какво желаете?“ — питам. „Най-обикновен гражданин — казва човекът с таке. — Нищо не знае и нищо не иска да знае!“ „Почакайте, инженере — раздражено отговаря офицерът. — Кой сте вие? — пита ме. — Какво правите тук?“ Без да скривам, обяснявам всичко, както си е, и докато говоря, той през цялото време се озърта и гледа към небето, сякаш се страхува от дъжд.

Човекът с таке ме прекъсна само веднъж: „Аз не искам да рискувам! Отивам си, а вие, както щете!“ — след което се обърна и побягна надолу. Но другите двама останаха и ме изслушаха до края, а аз непрекъснато се опитвах да разбера по лицата им своята съдба, но нищо хубаво не виждах там. Тогава ми хрумна спасителната мисъл и забравяйки за всичко, което съм говорил, изведнъж изтърсвам: „Имайте предвид, господа, аз съм тъстът на господин Харон.“ „На кой Харон?“ — пита бунтовникът с очила. „На главния редактор на окръжния вестник.“ „Е, и какво?“ — пита бунтовникът с очила, а офицерът току поглежда към небето. Обърках се, явно не познават Харон. Но все пак добавям: „Той от първия ден грабна автомат.“ „Аха — казва бунтовникът с очила. — Прави му чест.“ „Това са глупости — отсича офицерът. — Как е в града? Как сте с войската?“ „Не знам — казвам. — В нашия град е спокойно.“ „Може ли да се влезе свободно?“ — пита офицерът. „Според мен, да — казвам, но сметнах за свой дълг да добавя: — Но могат да ви задържат патрулите на градската антимарсианска дружина.“ „Какво? — кресна офицерът и на разгневеното му лице за първи път се изписа нещо, приличащо на изненада. Дори спря да гледа към небето и се обърна към мен: — Каква дружина?“ „Антимарсианска — казвам. — Начело с унтерофицера Полифем. Може би го знаете? Той е инвалид.“ „Тъпащина някаква — рече офицерът. — Можете ли да ни отведете в града?“ Прималя ми. „Разбира се — казвам. — Но моят автомобил...“ „Да — сеца се офицерът. — Какво му има?“ Събрах кураж да излъжа: „Струва ми се, че е блокирал двигателят.“ Офицерът свирна и без да каже нито дума, се обърна и хлътна в нивата. Бунтовникът с очила продължава да ме разглежда внимателно, а след това изведнъж пита: „Имате ли внуци?“ „Да! — лъжа, напълно отчаян. — Двечки. Едното кърмаче.“ Той съчувствено кима: „Ужасно — казва. — Това ме мъчи най-много. Те нищо не знаят и вече никога няма да разберат...“

Нищо не схващах от думите му, нищичко не исках да разбирам, молах се само час по-скоро да се махне и да не ми стори нещо лошо. Не знам защо си представих, че този кротък човек с очила е най-страшният сред тях. Няколко секунди той почака моя отговор, а след това метна автомата на рамо и рече: „Съветвам ви по-скоро да изчезвате. Довиждане.“ Даже не почаках да се скрие, обърнах се и възможно най-бързо поех към града. Сякаш буря ме носеше на крилете

си. Не чувствавах краката си, не сецах задух, струваше ми се, че долавям някакво механическо боботене и ехтеж зад гърба си, но не се обръщах, просто се опитвах да избягам! Но само след малко от междуселския път изви камионче, цялото натъпкано с фермери. Бях в полусвяст, но намерих сили да преградя пътя им. Вдигнах ръце и закрещях: „Стойте! Нататък не трябва! Там има партизани!“ Камионът спря, обградиха ме груби простовати хора, кой знае защо въоръжени с винтовки. Сграбчиха ме за раменете, блъскаха ме, ругаеха ме с долни думи, нищо не разбирах, бях ужасен и едва по-късно осъзнах, че ме мислят за съучастник на бунтовниците. Краката ми се подкосиха, но тогава от кабината се показва шофьорът, който, за щастие, се оказа мой бивш ученик. „Какво правите, момчета! — закрещя той, дърпайки ги за ръцете. — Че това е господин Аполон, градският учител! Познавам го.“ Макар и не веднага, те се успокоиха и аз разказах за преживяното. „Ясно — каза шофьорът. — Разбрахме. Ще ги изловим. Да тръгваме, момчета.“ Исках да продължа към града, но той ме убеди, че с тях ще бъде по-безопасно. И колата щял да ми поправи, докато другите ловят бандитите. Сложиха ме в кабината и камионът потегли към мястото на трагедията. Ето върха на хълма, ето моя автомобил, но по-нататък пътят е абсолютно пуст. Нито трупове, нито парчетии, само обгорели петна върху асфалта и малка трапчинка на мястото на взрива. „Ясно — каза шофьорът, като спираше камиона. — Вдигнали са всичко. Ей ги къде офейкват...“ Всички се разбъбраха, сочеха към хоризонта, в посока на Маратина, но колкото и да се вглеждах в спокойното небе, така и нищичко не видях с единственото си око.

След това фермерите изкусно, което говори за определен опит, без излишно суетене и спорове се разделиха на две групи по десет човека. Групите се разгънаха във верига и започнаха да прочистват нивата — едната надясно, другата наляво. „Имат автомати — предупредих ги. — И гранати, струва ми се, също имат.“ „Знаем“ — отговориха и след време чух викове, подсказващи, че хайката е попаднала на следа. Шофьорът в това време стягаше моята кола, а аз, изтегнал се на задната седалка, се отпуснах в блажен полусън, намерил най-после време за почивка. Шофьорът не само отстрани повредата (оказа се, че в бензинопровода е влязъл въздух), но и почисти предната седалка, кормилото и арматурното табло, които бях изцапал. Просълзих се от благодарност, стиснах ръката му и платих, колкото

можах. Остана доволен. Този прост и добър човечец (така и не мога да си спомня името му) на всичко отгоре се оказа и разговорлив за разлика от повечето фермери — хора също прости и добри, но навъсени и затворени. Той ми обясни някои от събитията. Оказва се, че бунтовниците, които народът нарича просто бандити, се появили в окръга още на другия ден след нашествието на марсианците. В началото се отнасяли приятелски с фермерите и тогава те научили, че повечето са жители на Маратина, хора, общо взето, образовани и на пръв поглед безобидни, ако не броим военните. Но фермерите така и не разбрали намеренията им. В началото бандитите призовавали селските жители да се вдигнат против новата власт, но причините обяснявали доста мъгляво — говорили за гибел на културата, за израждане и прочие книжни приказки, незасягащи коренните интереси на селския човек. Фермерите обаче ги хранили и приютявали, защото обстановката била несигурна и не се знаело какво може да се очаква от новия ред. Когато обаче се разбрало, че от новата власт нищо лошо, само добро може да се очаква, когато властта на солидна цена купила реколтата на корен (даже не реколтата, а кълновете), когато дала щедър аванс за синьото зърно, когато направо от небето завалели пари за безполезния дотогава стомашен сок и когато — от друга страна — се разбрало, че бандитите устройват засади срещу представителите на администрацията, носещи в селото парите, когато пълномощникът от Маратина дал ясно да се разбере, че за всеобщото благо е наложително да се сложи край на тези безобразия, тогава отношението към бунтовниците изцяло се променило.

Няколко пъти прекъсвахме нашия разговор и се заслушвахме. От полето се чуваха редки изстрели и всеки път двамата доволно си кимахме и смигахме. Аз напълно се оправих и седнах зад кормилото, за да обърна автомобила към града (въобще и не мислех, разбира се, да продължа за Маратина; бог да пази Алким, но щом по пътищата стават такива работи...), когато хайката се върна. Отначало четирима фермери домъкнаха до камиона две неподвижни тела. Познах единия убит — човека с таке, когото офицерът нарече инженер. Другия — юноша, почти момче — не познавах. С облекчение забелязах, че той, за щастие, не е убит, а само тежко ранен. След това вкупом, весело смеейки се, се върнаха и останалите участници в преследването.

Водеха пленник със завързани ръце, когото също познах, макар вече да беше без очила. Победата — пълна, без да пострада нито един от фермерите! Испитах голямо морално удовлетворение, виждайки как тези прости хора, още разгорещени от схватката, проявяват душевно благородство и се отнасят към разгромения противник по рицарски. Ранения превързаха и внимателно го положиха в каросерията. Не освободиха ръцете на пленника, но му дадох да пие и мушнаха между устните му цигара. „Свършихме работата — рече моят приятел, шофьорът. — Сега в окръга ще стане по-спокойно.“ Сметнах за свой дълг да съобщя, че бунтовниците бяха не по-малко от петима. „Нищо — отговори той. — Значи, двама са офейкали. Няма къде да се скрият. Дали в нашия окръг, дали в съседния — все едно, ще ги избият или ще ги изловят.“ „А тези?“ — питам. „Ще ги отведем. На четиридесет километра оттук има марсиански пост. Там ги приемат всякакви — и живи, и мъртви, каквито им доставиш.“ Аз още веднъж му благодарих, стиснах му ръката и той пое към камиона, казвайки на останалите: „Да тръгваме, а?“ И точно тогава прекараха пленника съвсем до мен, спря за секунда и ме погледна право в лицето с късогледите си очи. Може би така ми се е сторило? Искам да вярвам, че така ми се е сторило. Но в погледа му имаше нещо, което сви сърцето ми. Ех, ти, бездарен свят! Не, аз не оправдавам този човек. Той е екстремист, той е партизанин, той е убивал и трябва да бъде наказан, но пък не съм и сляп! Ясно прочетох в очите му — благороден човек. Не анархист, не невежа, а човек с убеждения. Впрочем може и да съм сгрешил. Цял живот си страдам от това, че мисля хубави неща за хората.

Камионът потегли в една посока, а аз в другата и след час си бях в къщи — съсипан, измъчен и болен. Ще отбележа между другото, че господин Никострат седеше в гостната и Артемида го черпеше с чай. Изобщо не ми беше до тях. Хермиона зашета около мен, приготви леглото, сложи лед на сърцето ми и скоро заспах, а когато се събудих в полунощ, разбрах, че екземата отново се изостря. Беше ужасна, мъчителна нощ.

Температура — плюс седемнадесет градуса, облачност — десет бала, проливен дъжд.

Да, те са бунтовници, хора, вредни за всеобщото спокойствие. И все пак не мога да не ги съжалявам — целите прогизнали, мръсни, преследвани като зверове. И в името на какво? Анархизъм ли е това?

Протест против несправедливостта? Но против коя от несправедливостите? Решително не ги разбирам. Странно, сега си спомних, че при преследването нямаше нито автоматни гърмежи, нито взривове на гранати. Сигурно са им свършили боеприпасите.

11 ЮНИ

Хермиона искаше да прекарам деня в постелята, но не я послушах и постъпих съвсем правилно. Към обяд се почувствувах добре и веднага след това реших да изляза в града. Човекът е слабо същество. Какво да крия — нямах търпение да разкажа на нашите за страшните и трагични произшествия, на които имах нещастieto да стана свидетел. Наистина към обяд тези събития ми се струваха вече не толкова трагични, колкото романтични. На „петачето“ моят разказ имаше огромен успех, затрупаха ме с въпроси и дребното ми самолюбие беше напълно удовлетворено. Забавно беше да следиш Полифем. (Той между другото вече е единственият член на антимарсианската дружина, който все още се мотае с ловджийска двуцевка.) Когато възпроизведох на нашите разговора ми с офицера-бунтовник, той веднага се наду, ставайки съпричастен с отчаяната и опасна дейност на метежниците. Дори стигна дотам, че призна бунтарите за смели момчета, макар и постъпващи противозаконно. Какво искаше да каже, аз не разбрах, пък и никой не разбра. Той дори заяви, че на мястото на бунтарите би показал на „онези селяндури“ колко струва кило барут, и тогава едва не стана побой, защото братът на Миртил е фермер и самият Миртил произхожда от фермерско семейство. Не обичам кавгите, не ги понасям и докато разтървавах побойниците, отидох в кметството.

Господин Никострат беше любезен с мен, отзивчиво се заинтересува за здравето ми и със съчувствие изслуша разказа ми за вчерашните приключения. Пък и не само той — всички чиновници оставиха текущите дела и се насъбраха край мен. И тук успехът беше пълен. Всички се съгласиха, че съм действувал мъжествено и моето поведение ми прави чест. Трябваше да стисна много ръце, а красавицата Тиона дори помоли за разрешение да ме целуне, което разрешение, разбира се, аз дадох с удоволствие. (Дявол да го вземе, отдавна не са ме целували млади момичета! Да си призная, дори бях забравил колко приятно е това.) Относно пенсията господин Никострат

ме увери, че всичко вероятно ще бъде наред и ми съобщи под секрет, че въпросът с данъците бил вече окончателно решен: от юли данъците ще се събират във вид на стомашен сок.

Този наш увлекателен разговор, за съжаление, беше прекъснат от един истински скандал. Вратата на кабинета на господин кмета изведнъж зейна, на прага се появи господин Корибант и с гръб към нас започна да крещи на господин кмета, че няма да остави тази работа така, че това е нарушаване свободата на словото, че това е корупция, че господин кметът трябва да помни печалната съдба на господин Лаомедонт и тъй нататък. Господин кметът също беше повишил тон, но не колкото господин Корибант и аз така и не разбрах какво точно говореше той. Господин Корибант в края на краищата тресна вратата и си отиде и тогава господин Никострат ми обясни каква е работата. Оказва се, че господин кметът глобил и закрил за една седмица нашия вестник, защото в броя преди два дни господин Корибант публикувал стихове, подписани от някой си „Хикс-Игрек-Зет“, в които имало такива редове: „А на хоризонта, тъй далечен, Марс гори в свирепа светлина.“ Господин Корибант отказал да се подчини на кмета и вече втори ден те се ругаят ту по телефона, ту лично. Обсъждайки произшествието, ние с господин Никострат стигнахме до единното мнение, че и двете страни в този спор са посвоему и прави, и неправи. От една страна, наказанието, наложено от господин кмета, е прекалено сурово, още повече че стихотворението като цяло е съвсем безобидно, доколкото разказва за неизлечимата любов на автора към нощната фея. Но, от друга страна, ситуацията е такава, че лъвът не трябва да се дразни; и без това господин кметът си има достатъчно неприятности, та дори и с оня същия Минотавър, който завчера отново се напил и повредил с вонящата си цистерна една марсианска кола.

Върнах се на „петачето“ и отново се присъединих към нашите. Свадата между Полифем и Миртил вече беше уредена и разговорите протичаха в обичайната атмосфера на приятелска дискусия. Не без удоволствие забелязах, че моят разказ е насочил умовете на събралите се в една определена посока. Говореха за бунтовниците, за бойните средства, с които разполагат марсианците, и тям подобни неща.

Морфей разказа, че близо до Милес един марсиански летателен апарат, извършил принудително кацане поради неумението на пилота да управлява при повишена тежест, е бил нападен от злосторници;

злосторниците били избити до крак със специални електрически снаряди, след което апаратът се самовзривил, оставяйки огромна яма с остъквени стени. Сега уж целият Милее ходел да гледа въпросната яма.

Миртил ни втъпяваше, че според думите на брат му, фермера, съществувала страшна банда амазонки, които нападат марсианците и ги похищават с цел да получат от тях потомство. Еднокракият Полифем от своя страна разказа следното. Снощи, когато носел патрулната служба по улица „Парковска“, до него безшумно се промъкнали четири марсиански коли. Един неприятен глас на развален език и с отвратително съскане настоял да бъде осведомен къде се намира кръчмата и макар кръчмата да не е обект от общодържавна важност, Полифем просто от гордост и презрение към завоевателите отказал да им отговори, така че марсианците продължили нататък с пръст в уста. Полифем ни уверяваше, че през цялото време животът му висял на косъм, дори забелязал дълги черни цеви, насочени право към него, но в своята упоритост не се поколебал нито за секунда.

„А ти какво, досвидя ти да кажеш, така ли? — попита Миртил, още незабравил оскърблението, нанесено на семейството му. — Знам ги аз такива мръсници. Отиваш, да речем, на непознато място, иска ти се да пийнеш, ама такива за нищо на света няма да ти кажат къде е кръчмата!“

Пак едва не стигна до бой, но в този момент дойде Пандарей и с радостна усмивка съобщи, че най-последно отвели Минотавър от града. Марсианците го отвели. Подозирали Минотавър във връзки с терористите и в саботажи. Ние се възмутихме: да оставят града в най-горещото време без асенизатор — че това е престъпление!

„Стига! — изкрещя еднокракият Полифем. — Стига сме търпели омразното иго! Патриоти, слушайте моите команди! Строй се!“

Бяхме започнали да се строяваме, когато Пандарей ни успокои, че марсианците мислят следващата седмица да започнат прокарването на канализация, а дотогава нужникът ще бъде младшият полицейски. Е, казахме, това вече е друго нещо и отново се разбъбрахме за терористите. И за това, че да се правят засади, все пак е свинство.

Оглеждайки се, Димант разказа ужасна история — трети ден по града ходели някакви люде и черпели когото срещнат с бонбони. „Издеш такава бонбонка и — щрак! — готов си.“ Надявали се така да

отровят всичките марсианци. Ние, разбира се, не повярвахме на тази история, но стана някак зловещо.

Тогава Калаид, който отдавна фъфлеше и припръскваше, изведнъж се отпуши: „П-п-пък ето, самият Аполон има з-зет терорист.“ Всички като че ли се отдръпнаха от мен, а Пандарей, опулвайки се, заяви авторитетно: „Това е така. И ние разполагаме с такива сведения.“

Аз се възмутих до крайност и заявих на всички, че, първо, тъст за зет не отговаря; второ — един племенник на самия Пандарей беше окошарен лани за развратни действия цели пет години; трето — с Харон винаги съм бил на нож, това всеки може да потвърди; и, четвърто — нищо такова за Харон не знам, замина си човекът в командировка и нито вест от него, нито кост. Неприятни минути бяха, но заядливостта на обвинението беше толкова очевидна, че всичко завърши благополучно и заговорихме за стомашния сок.

Оказва се, че нашите всички дават стомашен сок вече втори ден и получават за това в брой. Само аз съм настрана. Но аз винаги по някакъв загадъчен начин оставам настрана от това, което е изгодно. Има по света такива хора, дето не могат да се уредят: в казармата вечно те чистят нужниците, на фронта вечно те попадат в „дупката“, те първи се сдобиват с всички неприятности и пак те последни се сдобиват с богатата. Аз съм един от тях. Ама нейсе. Всички наши се фукат колко са доволни. Оставаше и да не са!

Тогава през площада мина марсианска кола и еднокракият Полифем мъдро рече: „А как мислите, старчета, ако я зачеша сега с чифтетото, ще се пробие ли, или няма да се пробие?“ „Ако, да речем, е куршум, възможно е и да се пробие“ — казва Силен. „Зависи къде ще целиш — възразява Миртил. — Ако е в бронята или в задното стъкло, за нищо на света няма да се пробие.“ „А ако е отстрани?“ — пита Полифем. „Ако е отстрани, може и да се пробие“ — отвръща Миртил. Исках да съобщя, че и граната не я пробива, но Пандарей ме изпреварва, заявявайки умно: „Не, старчета, напразно спорите. Непробиваемы са.“ „И отстрани непробиваемы?“ — злъчно пита Морфей. „Напълно“ — отговаря Пандарей. „Даже и за куршуми?“ — пита Миртил. „Ако щеш, и с топ стреляй“ — отговаря Пандарей важно. Всички заклатиха глави и започнаха да го тупат по рамото: „Да, Пан — казваха. — Ти, Пандарей, го изпорти. Тук, старче, на празен ход

го даде. Не помисли, дърто, изтърва се.“ А злъчният Парал веднага пусна лафа, че ако пушнеш Пандарей с топ в кърмата, може и да остане вдлъбнатина, но ако го целиш по челото, ще рикошира и това е. Пандарей се наду, закопча всички копчета на куртката, облещи рачешките си очи и гракна: „Побъбрахме — край! Разпръснии се! В името на закона.“

Без да губя време, поех към донорния пункт. Естествено, тук пак ме очакваше несполуката. Никакъв сок не ми взеха и никакви пари не получих. Оказва се, имало ред — сок можеш да даваш само на празен стомах, а аз бях обядвал само преди два часа. Издадох ми сокодарителна карта и ме поканиха да дойда утре сутринта. Впрочем трябва да призная — донорният пункт ми направи най-приятно впечатление. Съоръженията — последна дума на техниката. Сондите се омазват с първокласествени марки вазелин. Даването на стомашен сок става автоматично, но под наблюдението на опитен лекар, а не на някакъв дангалак. Персоналът е абсолютно учтив и любезен, веднага се вижда, че не им плащат как да е. Всичко блести от чистота, мебелите са новички. В очакване на реда си можеш да гледаш телевизор или да четеш нови вестници. Пък и какъв ти ред! По-бързо става, отколкото в кърмата. А парите се дават незабавно, директно от автомат. Да, във всичко се чувства висока култура, хуманност, грижа към дарителя. И като си помислиш — само преди три дни тук беше бърлогата на човек като господин Лаомедонт!

Мисълта за зет ми обаче не ме оставяше на мира и почувствах необходимостта да обсъдя този досаден проблем с Ахилес. Намерих го, както винаги, на касата да разглежда своя „Космос“. Разказът за моите приключения му направи неவிждано впечатление и аз почувствах, че вече ме гледа със съвсем други очи. Но когато стана дума за Харон, той само повдигна рамене и ми рече, че моите действия и рискът, на който съм се подложил, напълно реабилитират не само мен, а може би и самия Харон. Освен това той въобще се съмнявал, че Харон е способен да участва в нещо осъдително. Харон, заяви той, вероятно сега е в Маратина и взема активно участие във възстановяването на реда, стремейки се при това да направи нещо полезно за родния ни град, както подобава на всеки културен гражданин, а местните завистници, всичките тези пандареевци и калаидовци, са способни само на безотговорни дрънканици и клевети.

Имах съмнения по този въпрос, но, естествено, ги премълчах и само за себе си се изненадах: колко малко всъщност се познаваме ние, жителите на едно нищо и никакво градче. Убедих се, че напразно съм заговорил Ахилес на тази тема, и давайки вид, че неговите разсъждения напълно ме успокояват, обърнах разговора към марките. И тук се случи едно удивително произшествие.

Помня, в началото говорех напосоки, защото все пак основната ми цел беше да отклоня Ахилес от разговора за Харон. Но се получи така, че стана дума за онази свещена марка с обърнатата литографска препечатка. Аз съвременно изложих на Ахилес неопровержимите си доводи, че е фалшификат, и въпросът, струва ми се, беше изчерпан. Предната вечер обаче Ахилес прочел някакво книжле и си въобразил, че е способен да предлага свои собствени съждения. В нашите отношения това никога не е бивало. Естествено, аз излязох от кожата си, разсърдих се и направо му казах, че него въобще го няма във филателията, че само преди година не различаваше кое е албум и кое е класьор и неслучайно колекцията наблъскана с бракувани екземпляри. Ахилес също се разпали и подхванахме караница, каквато може да има само между мен и Ахилес и само заради марки.

Тогавя сякаш в мъгла съзнах, че по време на спора някой влезе в аптеката, протегна през рамото ми хартийка към Ахилес, Ахилес за секунда млъкна, което незабавно използвах, за да се вклиня в неговите некомпетентни разсъждения. Запомних само някакво досадно чувство на смущение, нещо странично през цялото време нахално се навираше в съзнанието ми, пречейки ми да мисля последователно и логично. После ми мина. Следващият етап от това изключително любопитно от психологична гледна точка произшествие беше моментът, когато спорът ни завърши и млъкнахме, изморени и обидени един на друг.

Помня, че точно в този момент изведнъж усетих непреодолимата потребност да огледам помещението и изпитах смътна изненада, че не откривам никакви особени промени. А едновременно с това ясно разбирах, че по време на нашия спор е трябвало да са станали някакви промени! Забелязах, че Ахилес също се намира в състояние на душевна неудовлетвореност. И той се оглеждаше, а след това занаднича под тезгяха. На края ме пита: „Кажи, моля те, Феб, никой ли не идва тук?“ Сто на сто го мъчеше същото, което и мен. Неговият

въпрос постави всичко на мястото си и аз разбрах повода за моето недоумение.

„Синята ръка!“ — крясвам, озарен от неочаквано ярък спомен. Сякаш наяве видях пред лицето си сини пръсти, стискащи лист хартия. „Не, не ръка! — темпераментно казва Ахилес. — Пипала! Като на октопод!“ „Ама аз ясно помня пръсти...“ „Пипала като на калмар!“ — повтаря Ахилес, оглеждайки се трескаво. След това взима книгата с рецепти и внимателно я прелиства. В мен всичко се преобърна от мъчителното предчувствие. Държейки лист хартия, той бавно повдигна към мен широко отворените си очи и аз вече знаех какво ще каже.

„Феб — каза той със сподавен глас — Това беше марсианин.“ И двамата бяхме потресени. Ахилес като човек, сроден с медицината, сметна за необходимо да подкрепи мен и себе си с коняк, който извади от голяма картонена кутия с надпис „Норсулфазолум“. Да, докато ние тук спорихме за онази проклета препечатка, в аптеката е влизал марсианец — влиза, връчва на Ахилес писмено разпореждане да се предаде на предявителя на настоящото пакет с всички лекарствени препарати, съдържащи наркотици, и Ахилес, без нищо да помни и да разбира, му предава приготвения пакет с въпросните лекарства, след което марсианецът си отива, без да остави в нашата памет нищо освен откъслечни спомени и смътен образ, фиксиран с крайчеца на окото.

Ясно помня синята ръка, покрита с къси редки космици, и месестите пръсти без нокти. И съм поразен как подобно зрелище не е изпарило от главата ми мигновено всякаква способност да вода отвлечени спорове.

Ахилес не помнеше никаква ръка, но затова пък помнеше дълго, непрекъснато пулсиращо пипало, протегнато към него сякаш от нищото. Освен това той помнеше, че видът на пипалото го е вбесил, защото му се сторило, че това е една съвсем неприлична шега. Помнеше и това, как в яда си хвърлил пакета с лекарства, без да го погледне, но затова пък не помнеше чел ли е разпореждането и слагал ли го е в регистрационната книга, макар да беше очевидно, че го е чел (щом е дал лекарствата) и го е сложил (щом се оказа на мястото си).

Ние ударихме още по чашка коняк и Ахилес си спомни, че марсианецът стоял вляво от мен и бил в модерен пуловер с деколте, а аз си спомних, че на един от пръстите имаше блестящ пръстен от бял метал със скъпоценни камъни. Освен това помнех автомобилен шум.

Ахилес потри чело и заяви, че видът на разпореждането му напомня за недоволството, което предизвикало у него нечиите, нахални до неприличност опити да се вклини в нашия спор с една абсолютно нелепа теза относно филателията въобще и относно обърнатите препечатки в частност.

Тогава аз си спомних точно, че марсианецът рече нещо и гласът му беше пронизителен и неприятен. „По-скоро нисък и снизходителен“ — възрази Ахилес. Аз настоявах на своето, Ахилес отново се разгорещи, извика от лабораторията младшия аптекар и го попита какви звуци е чувал през последния час. Младшият аптекар, изключително ограничен хлапак, замига с глупавите си очи и измънка, че през цялото време слушал само нашите гласове, един път сякаш някъде включили радио, но той не обърнал внимание. Ние отпратихме аптекарчето и ударихме по още една капчица коняк. Паметта ни съвсем се проясни и макар постарому да се разминавахме в мненията си относно външността на марсианеца, ние бяхме абсолютно единодушни по въпроса за последователността на случилите се събития. Без съмнение, марсианецът е дошъл до аптеката с автомобил, влязъл в помещението, без да изключва двигателя, застанал отляво и съвсем мъничко зад мен и се заслушал в нашия разговор. (Изстинах, когато осъзнах своята пълна незащитност в този страшен момент!) След това той е направил няколко забележки — вероятно относно филателията и вероятно абсолютно некомпетентни, а след това подал на Ахилес разпореждането, което Ахилес взел, хвърлил му бегъл поглед и го мушнал в регистрационната книга. По-нататък Ахилес, все още извън кожата си от този смутител, му дал пакета с лекарства и марсианецът си отишъл, разбирайки, че не желаем да го включим в нашия разговор. По този начин, като пренебрегнем подробностите, пред нас изниква образът на същество, макар и лошо осведомено по филателните въпроси, но в общи линии нелишено от правилно възпитание и определена хуманност, ако се вземе под внимание, че в това време той е можел да прави с нас всичко, което си пожелае. Ударихме по още една чашка и почувствувахме, че нямаме сили да останем повече тук и да държим в неизвестност нашите относно произшествието. Ахилес скри бутилката, предаде дежурството на младшия аптекар и с бързи крачки тръгнахме към кръчмата.

Разказът за визитата на марсианеца беше приета от нашите различно. Еднокракият Полифем направо го сметна за лъжа. „Помиришете ги как вонят! — каза. — Надрънкали са се до козирката!“ Мъдрият Силен предположи, че онова все пак не е било марсианец, а някакъв негър — у негрите понякога се срещал синкав оттенък на кожата. Парал си остана Парал. „Великолепен аптекар си имаме! — злъчно каза той. — Идва неизвестно кой, неизвестно откъде, пробутва му неизвестно каква хартийка и този му дава всичко, без да рече дума. Не, с такива аптекари разумно общество ние няма да построим. Що за аптекар е онзи, който заради своите въшливи марки не вижда какво прави?“ Но затова пък всички останали бяха на наша страна, цялата кръчма се събра наоколо, даже златната младеж начело с господин Никострат се изсипа от бара да послуша. Настояваха да повтаряме отново и отново къде аз съм стоял и къде е стоял марсианецът, как е протягал крайника си и така нататък. Много скоро забелязах, че Ахилес започна да украсява разказа с нови детайли, по правило потресаващи. (Като този например, че когато марсианинът мълчал, мигали само две очи като при нас, а когато отварял уста, се включвали още допълнителни очи — едното червено, другото бяло.) Аз веднага му направих забележка, но той възрази, че конякът и брандито по удивителен начин действуват върху човешката памет, това, дето се казва, било медицински факт. Реших да не споря с него, помолих Япет да ми поднесе вечерята и вътрешно смеейки се, наблюдавах как Ахилес уверено се компрометира. След някакви си десет минути всички разбраха, че Ахилес съвсем се увлече, и престанаха да му обръщат внимание. Златната младеж се върна на бара и скоро оттам се чува традиционните: „Писна ни... Тук си е живо скучилище... Марсианци! Тъпотия, бунащина... Да бяхме се чупили, орли?“ На нашата маса се възобнови старият спор за стомашния сок. Какво е това, за какво го бива, за какво им е на марсианците и за какво ни е на нас самите. Ахилес обясни, че стомашният сок е необходим на човека за смилане на храната, да се смилат храна без него било невъзможно. Но авторитетът му вече беше подкопан и никой не му повярва. „Да си беше затворил човката, клизмо стара! — викна Полифем. — Какво ти там невъзможно. Трети ден давам такъв сок и нищо — смилам си. Къде и ти да смилаше така.“

Затруднени, обърнахме се за консултация към Калаид, но и това, разбира се, завърши без успех. Калаид след продължителни конвулсии, които цялата кръчма следеше в мъчително очакване, изтърси само: „П-п-полицаят на трийсет години си е вече ст-т-тарец, ако искаш да знаеш.“ Тези думи имаха отношение към някакъв полузабравен разговор, протекъл още на „петачето“ и преди обяд, и въобще предназначен не за нас, а за Пандарей, който отдавна вече беше дежурен. Ние оставихме Калаид да мъти отговора на въпроса ни, а самите се впуснахме в измишльотини. Силен предположи, че цивилизацията на Марс е във физиологична безизходица, не могат вече да си отделят собствен сок и трябва да усвояват други, източници. Япет подаде глава иззад бара, заявявайки, че марсианите използват стомашния сок като фермент при производството на особен вид енергия. „От типа на атомната“ — добави той след размисления. А глупакът Димант, който никога не е блестял със смел полет на фантазията, рече, че за марсианците човешкият стомашен сок е онова, което е за нас конякът или бирата, или, да речем, хвойновата водка, и с това изявление изпорти апетита на всички, които в този момент замезваха. Някой предположи, че марсианите добиват от стомашния сок злато или други редки метали, и това явно неграмотно предположение подтикна Морфей към много точна мисъл. „Старчета — каза той, — дали злато добиват или енергия, всъщност е все едно, а трябва да сме наясно, че нашият стомашен сок е нещо много важно за марсианите. Дали не ни прекарват, а?“ Отначало никой не го разбра, но после включихме, че никой не знае истинската цена на стомашния сок и че що за цена са определили марсианците, е неизвестно. Напълно е възможно марсианците като хора практични да изстискват от това мероприятие непропорционално висок доход, използвайки нашето невежество. „Купуват го от нас на евтиния — вбеси се еднокракият Полифем, — а след туй, мерзавците, го пласират на някоя комета по истинската му цена.“ Понечих да го поправя, че не на комета все пак, а на планета, но той с присъщата му грубост предложи първо да си излекувам зъркела, пък тогава да влизам в спорове. Но работата не е там.

Предположението на Морфей ни разтревожи и можеше да се получи много съдържателен и полезен разговор, но тогава в кръчмата хлътнаха Миртил и брат му, фермерът, и двамата пияни до козирката.

Оказва се, че братът на Миртил вече няколко дни се опитвал да дестилира джибри от синя пшеница и че днес тези опити най-после се увенчали с успех. На масата се извисиха две солидни манерки със син първак. Разсеяхме се, започнахме да пробваме и трябва да признаем — „синьовицата“ ни направи огромно впечатление. Нямахме си работа Миртил, покани и Япет да вкуси. Япет удари две чашчици, постоля, замижал с лявото око, сякаш размишлявайки, а след това изведнъж викна: „Хайде, марш, да не ви виждам тук!“ Беше казано с такъв тон, че Миртил, без да пророни дума, подбра празните манерки и задрямалия си брат и припряно се отдалечи. Япет ни изгледа заплашително и казвайки: „Намерили му цаката — в мойто заведение със свой буламач да идват“ — се върна на бара. Поръчахме си по чашка, за да замажем неловката ситуация, но предишната непринуденост вече я нямаше. След половин час си тръгнах към къщи.

В гостната господин Никострат седеше срещу Артемида, в креслото на Харон, и пиеше чай със сладко. Не се намесих в тази работа. Първо: Харон явно е вече бита карта и не се знае ще се върне ли въобще, и, второ: съвсем близо беше Хермиона, а от мен така смърдеше на спирт, че аз самият го чувствавах. Затова предпочетох тихичко да се примъкна в моята стая, без да привличам ничие внимание. Преоблякох се и прегледах вестника. Просто да се чудиш! Шестнадесет колони и нищо съществено. Като че ли жвакаш вата. Публикувана е пресконференция на президента. Два пъти я четох и нищо не разбрах — абсолютен стомашен сок. Ще отскоча да видя как е Хермиона.

12 ЮНИ

Температура — плюс двадесет градуса, облачност — нула бала, безветрие. Отвратително се оригвам от тази синьовица. Мигрената ми се развихри, целия ден си седях в къщи. Появи се гастрономическа новост — син хляб. Хермиона го хвали, на Артемида също й хареса, а пък аз го ядох без всякакъв апетит. Хляб като хляб, само че син.

13 ЮНИ

Най-после като че ли лятото дойде. Температура — плюс двадесет и два, облачно. Ама работа! Не знам даже откъде да започна.

Относно пенсията нищо не се знае, но в края на краищата не за това ми е думата. Току-що бях започнал днешните бележки и изведнъж долавям шум на приближаваща кола. Помислих си, че Миртил ми носи от фермата обещаната четвъртинка синьовица, и погледнах през прозореца. И добре, че погледнах. В началото видях, че под стълба стои непозната лека кола, много разкошна, а след това забелязах, че през градината, направо към скамейката, където от вечерта се бяха нагласили Артемида и господин Никострат, с решителни крачки се отправя Харон. Не успях и да мигна, а господин Никострат вече летеше презглава над оградата. След него Харон с нечовешка сила запокити бастунче и шапка, но господин Никострат не спря да ги вземе, а само ускори тичането си. След туй Харон се зае с Артемида. Почти не виждах какво става, но според мен в началото Артемида се опита да припадне, обаче щом Харон ѝ залепи плесница, тя се отказа от своето намерение и реши да демонстрира знаменития си характер. Нададе протяжен, неприятен за ухото писък и изподраска с нокти Хароновата физиономия. Повтарям, не всичко видях. Но когато след няколко минути надникнах в гостната, Харон — като тигър в клетка — ходеше от ъгъл на ъгъл, сложил ръце на гърба, а на носа му аленееше свежа драскотина. Артемида делово подреждаше масата и ми се стори, че лицето ѝ изглежда някак асиметрично. Не понасям семейните сцени, от тях вътре нещо ми се отхлабва, иска ми се да ида някъде и нищо да не виждам и да не чувам. Обаче Харон ме забеляза, преди да успея да се скрия, и въпреки всички очаквания ме поздрави толкова приветливо и топло, че намерих за необходимо да вляза в гостната и да подхвана с него разговор.

Преди всичко бях приятно изненадан, че Харон съвсем не изглеждаше така, както очаквах. Не беше онзи брадясал и парцалив скитник, който преди седмица дрънкаше оръжие и псуваше. Всъщност

очаквах да е още по-парцалив и мръсен. Но пред мен стоеше старият Харон от мирните времена — гладко избръснат, прилежно сресан, облечен елегантно и с вкус. Само алената драскотина на носа разваляше общото впечатление и лицето, необичайно загоряло, свидетелствуваше, че този кабинетен човек в последните дни често е бивал под открито небе.

Дойде Хермиона с ролки, извини се за вида си и също седна край масата. Ето — седим си, както някога, четиримата, сплотеното мирно семейство. Докато жените не се прибраха, събирайки съдовете, разговорът беше най-общ: за времето, за здравето, за това кой как изглежда. Но когато останахме сами, Харон запали пура и рече, гледайки ме странно: „Е какво, тате, загубихме нашето дело, а?“ В отговор само свих рамене, макар много да ми се искаше да кажа, че ако нечие дело е загубено, то във всеки случай не е нашето. Впрочем според мен Харон не очакваше отговор. Пред жените той се сдържаше и едва сега забелязах, че е в състояние на почти болезнена възбуда, в такова състояние, в което човек може рязко да преминава от нервен смях към нервен плач, когато в него всичко кипи и той изпитва непреодолимата необходимост да излее този кипеж в думи и затова говори, говори, говори. И Харон говореше.

Хората вече нямат бъдеще, каза той. Човекът вече не с венец на природата. Отсега нататък и вовеки веков той ще бъде най-обикновено явление в природата, като дървото или коня, и нищо повече! Културата и изобщо целият прогрес загубиха всякакъв смисъл. Човечеството вече няма нужда от саморазвитие, ще го развиват отвън, а затова не са необходими училища, не са необходими институти и лаборатории, не са необходими обществена мисъл, философия, литература — с една дума, ненужно е всичко, което досега различаваше човека от животното и се наричаше цивилизация. Като фабрика за стомашен сок Алберт Айнщайн с нищо не е по-горе от Пандарей и даже сигурно е по-долу, защото Пандарей е прочут с изключителната си лакомия. Не в грохота не космическа катастрофа, не в пламъците на атомна война и дори не в клещите на пренаселяването, а в ситата и спокойна тишина, виждате ли, свършва историята на човечеството. „И като си помислиш само — измъчено каза той, подпрял глава с длани, — не балистическите ракети, а всичко на всичко шепа грошове срещу чаша стомашен сок погубиха цивилизацията...“

Той говореше, разбира се, много повече и много по-ефектно, но аз лошо възприемам абстрактните разсъждения и запомних само онова, което съм запомнил. Признавам, в началото успя да ме натъжи. Обаче бързо разбрах, че това са просто истерични словоизлияния на един образован човек, видял крушението на своите лични идеали. Усетих необходимост да му възразя. Естествено, не защото се надявах да го убедя, а защото неговите разсъждения дълбоко ме засегнаха, сториха ми се надути и нескромни и освен това исках да се откъсна от тягостното впечатление, което произведеха върху мен неговите оплаквания.

„Твърде лек ви беше животът, сине мой — казах му направо. — Оядохте се. За живота нищичко не знаете. Личи си, че никога не са ви били по зъбите, че не сте мръзнали в окопи и не сте мъкнали дърва като пленници. Винаги сте имали какво да ядете и с какво да платите. Затова и свикнахте да гледате света с очи на небесни чада, на свръхчовеци. Ах, колко жалко, цивилизацията продадоха за шепа грошове! Ами кажете мерси, че и тези грошове ви дадоха за такваз цивилизация! На вас, разбира се, грошове не ви трябват. А на вдовицата, която сама носи на гърба си три дечица, която трябва да ги изхрани, да ги отгледа, да ги изучи? А на Полифем, сакатия, дете получава жалка пенсия? А на фермера, какво му дадохте на фермера? Съмнителни социални идейки? Книжленца и брошурчици? Естетската ви философия? Че фермерът плюе на всичко това! На него му трябва дреха, машини, трябва му увереност в утрешния ден!

Трябва му постоянната възможност да отглежда реколта и да получава за нея добри пари! Дадохте ли му това? Вие и цялата ваша цивилизация? Никой за десет хиляди години не успя да му даде това, а марсианците го дадоха! Защо тогава се чудите, че фермерите ви преследват като диви зверове? Вие никому не сте нужни с вашите приказки, с вашия снобизъм, с вашите абстрактни проповеди, бързо обръщащи се в автоматна стрелба. Вие не сте необходими на фермера, вие не сте необходими на гражданина, вие не сте необходими на марсианците! Въобразявате си, че сте цветът на цивилизацията, а всъщност сте плесента, израснала от нейните сокове. Вие се възгордахте и сега си мислите, че вашата гибел е гибел на цялото човечество.“

Стори ми се, че буквално го разгромих с речта си. Той седеше, захлупил лице с шепи, целият трепереше и беше толкова жалък, че сърцето ми се обливаше в кръв.

„Харон — казах аз, колкото може по-кратко, — момчето ми! Направете си труда да се спуснете от облачните висини на грешната земя — макар и за минута. Постарайте се да разберете, че от всичко на света на човека най-много му трябва покой и увереност в утрешния ден. Та нищо страшно не се е случило! Казвате: човекът станал фабрика за стомашен сок. Това са гръмки фрази, Харон. В действителност се случи нещо обратно. Човекът попадна в нови условия за съществуване и намери превъзходен начин да използва своите физиологични ресурси за стабилизиране на положението си в този свят. Наричате го робство, а всеки разумен човек вижда в това обикновена търговска сделка, която трябва да бъде взаимно изгодна. За какво робство може да се говори, щом разумният човек може да преценява не го ли лъжат, а ако действително го лъжат, уверявам те, той ще намери начин да постигне справедливостта. Вие говорите за край на културата и цивилизацията — това вече е пълна лъжа! Не разбирам дори какво имате пред вид. Вестниците излизат всеки ден, пускат се нови книги, съчиняват се нови телевизионни спектакли, промишлеността работи... Харон! Какво не ви достига! Всичко ви оставиха, което имахте: свобода на словото, самоуправление, конституция. Нещо повече — защитиха ви от господин Лаомедонт! И на края дадоха ви постоянен и сигурен източник на доходи, който не зависи от никаква конюнктура.“

Тук спрях, защото забелязах, че Харон нито е разгромен, нито ридае, както ми се струваше, а се кикоти съвсем неприлично. Почувствувах се във висша степен оскърбен, но тогава Харон рече:

„Извинете ме, за бога, не исках да ви оскърбя. Просто си спомних една забавна история.“ Оказва се, два дни назад Харон начело на група бунтовници завладял марсианска кола. Какво било изумлението им обаче, когато от колата се измъкнал насреща им Минотавър, абсолютно трезвен, с портативен апарат за изпомпване на стомашен сок. „Какво, момчета, искате да си пийнете? — казал. —

Сега ще наредим нещичко. Кой ще е първи?“ Бунтовниците дори се объркали. После дошли на себе си, нашлапали Минотавър по врата заради предателството му и го пуснали да си ходи с колата. Били решили да я завладеят, да научат управлението ѝ, след това да проникнат с нея в марсиански пост и да проведат акция, но този епизод така им подействувал, че решили да зарежат всичко. Същия ден вечерта двама си отишли по домовете, а на другата сутрин фермерите заловили останалите. Въобще не разбрах какво отношение има тази история към предмета на разговора ни, но ме порази мисълта, че Харон следователно е бил в плен при марсианците.

„Да — отговори той на моя въпрос, — затова и се смях. Марсианците ми наговориха дума по дума същото, което и вие. Наистина малко по-свързано. И особено наблегнаха на това, че аз съм от елита на обществото, че изпитват към мен дълбоко уважение и не разбирали защо аз и такива като мен се занимаваме с терористични актове, вместо да създадем разумна опозиция. Те ни предлагат да се борим с тях с легални средства, гарантирайки пълна свобода на печата и събранията. Славни момчета са марсианците, нали?“

Какво можех да му отговоря? Особено когато разбрах, че се отнесли с него прекрасно — измили го, облекли го, излекували го, дали му автомобил, конфискуван от някакъв съдържател на пушалня за опиум, и го пуснали здрав и читав.

„Нямам думи“ — казах, вдигайки ръце. „И аз също — добави Харон и отново посърна. — Аз, за съжаление, също нямам думи, а трябва да се намерят. Пукнат грош не струваме, ако не ги намерим.“ След това съвсем неочаквано ми пожела лека нощ и си отиде, и аз останах да седя като глупак, овладян от лоши предчувствия. Ох, ще си патим още с този Харон! Ще си патим! И що за отвратителен маниер — да си отиваш, без да си довършил спора? Вече е един след полунощ, а не мога и да мигна.

Между другото днес за първи път дадох стомашен сок. Нищо страшно, неприятно е само да го глътнеш онова, но казват, че бързо се свиквало. Ако даваш дневно по двеста грама, прави сто и петдесет месечно. Гледай ти!

14 ЮНИ

Температура — плюс двадесет и два, облачност — нула бала, безветрие. Пуснаха най-последни марки. Боже мой, каква прелест! Купих цялата серия в карета, а след това не издържах и си купих цели листове. Стига икономии. Вече мога да си позволя това-онова. Ходихме с Хермиона да даваме стомашен сок, вече ще ходя сам. Говори се, че уж пристигнало циркулярно писмо от Министерството на просветата, потвърждаващо предишното положение с пенсиите, но подробности не научих. Господин Никострат не дойде на работа — изпратил по-малкия си брат да каже, че се простудил и кара грип. Твърди се обаче, че съвсем не карал грип, а невнимателно паднал някъде и получил вътрешни увреждания. Ех, този Харон! Артемида е по-тиха от водата, по-ниска от тревата.

Да, съвсем забравих. Днес надниквам в гостната и виждам: седи Харон, а до него някакъв приятен господин с големи очила. Познах го и буквално се вцепених. Беше онзи бунтовник, когото фермерите заловиха пред очите ми. Той също ме позна и също се вцепени. Известно време се гледахме един друг, след това се опомних, поклоних се и излязох. Не знам какво е наговорил на Харон за мен. Впрочем той скоро си отиде. Смело заявявам: това не ми харесва! Ако ще се занимават с легална борба, както официално им е предложено, с всякакви там митинги, брошурки, вестници, тогава — моля. Но ако още само веднъж видя в своя дом автомати и прочие железа, тогава извини ме, скъпи зетко, нашите пътища се разделят. Не мога повече!

За да се успокоя, прегледах вчерашния запис на разговора ми с Харон. Според мен логиката ми е безупречна. Той така и нищо не можа да възрази. Жалко само, че съм го записал по-свързано и по-убедително, отколкото съм го казал. Съвсем не умея да говоря, това ми е слабото място.

В сутрешните вестници имаше интересно съобщение за всеобща демобилизация и пълна демилитаризация на страната. Слава богу, на

края го измъдриха! Трябва да се разбира в смисъл, че марсианците изцяло са взели отбраната в свои ръце и на нас сега това няма да ни струва пукнат грош, ако не смятаме, разбира се, стомашния сок. В речта на президента по този въпрос нищо не е казано буквално, но се четат между редовете. „Досегашните военни разходи, казва той, се насочват към повишаване на благосъстоянието и за развитие на корабостроенето, предстоят някои трудности, свързани със съкращаването на военната промишленост, но това явление е съвсем временно.“ И той подчертава още, че никой няма да пострада от реорганизацията. Разбирам го в смисъл, че военните магнати и генералите ще получат добър пай. Богат народ са тези марсианци! А демобилизацията вече започна. Парал разпространява слуховете, че и полицията ще бъде премахната. Пандарей искаше да го тикне в ареста, но не му позволихме. Слуховете, разбира се, са си слухове, но на мястото на Пандарей бих се държал по-предпазливо.

Не, нищо не ми се иска да записвам днес. Ще си взема вчерашната реч пред Харон и ще я препиша на чисто. Хубава реч!

15 ЮНИ

Утрото беше необикновено чисто и ясно. (Температура — плюс двадесет и един, облачност — нула бала, безветрие.) Колко приятно е да станеш рано сутринта, когато слънцето е вече изчистило утринната мъгла, но въздухът още е свеж и прохладен и крие нощни аромати. Ситни капчици роса треперят в милиарди дъги и преливат като скъпоценни камъни върху всяка тревичка, върху всяко листенце, върху всяка паяжинка, която търпеливо паяче е изтеглило за една нощ от своето жилище до люлеещото се клонче. Не, с художествената ми проза не се получава така добре. От една страна, уж всичко е правилно, на места красиво, но все пак някак... Не знам, не е както трябва. Ама нейсе. Вече втори ден всички сме с превъзходен апетит. Казват, тайната е в синия хляб. Наистина е интересен продукт! Преди никога не ядох хляб освен като сандвич, въобще ядох малко хляб, а сега буквално се тъпча с него. Топи се в устата като сладкиш и абсолютно не товари стомаха. Дори Артемида, която винаги се е грижила за фигурата си значително повече, отколкото за семейството си, сега не може да се удържа и яде така, както се полага да яде една млада, здрава жена на нейна възраст. Харон също яде и е доволен. На моите нелишени от язвителност намеци той отговаря само: „Едното не пречи на другото, тате. Едното на другото не пречи.“

След закуска тръгнах към кметството, отидох в самото начало на работния ден. Нашите още не бяха се събрали на „петачето“. Господин Никострат не изглежда добре. При всяко движение се мръщи, пипа се отстрани и сегиз-тогиз тихо стене. Шепне като болен, никакво внимание не обръща на ноктите си. През целия ни разговор нито веднъж не ме погледна, но разговаряше вежливо, учтиво, без следа от обичайната си ирония. Наистина било получено циркулярно писмо, потвърждаващо старото положение за пенсионните осигуровки. Моите документи сигурно вече били при министъра. Имало основание да се мисли, че всичко ще мине благополучно и ще получа първа степен, но

нищо не пречело да се помоли господин кметът да изпрати специално писмо до министъра, в което да се потвърждава моето лично участие във въоръжената борба против бунтарите. Тази идея много ми допадна и ние се договорихме с господин Никострат, че черновата на въпросното донесение ще напиша аз, а той ще го редактира и ще го представи на господин кмета за разглеждане.

В това време нашите вече се бяха сбрали на „петачето“. Последен дойде Морфей и го глобихме. Стига либералност, напоследък съвсем отпуснахме клубната дейност. Всички страшно се интересуваха от един въпрос: свършила ли е данданията между Харон и господин Никострат. Принудиха ме подробно да опиша всичко, което съм видял, и по някое време еднокракият Полифем заспори със Силен какво точно би могло да бъде повредено у господин Никострат. Като човек препатил и унтерофицер Полифем твърдеше, че при подобна схватка трябва да се е повредила опасната кост на господин секретаря, защото само точно отправеният удар с върха на ботуша към съответното място би могъл да стане причина господин Никострат да напусне бойното поле по описания от мен начин. Силен пък като човек не по-малко препатил и бивш юрист възрази, че точно такъв ефект се получава и при добре отправен удар по туловището, а ако се вземе под внимание позата, която господин Никострат заема при ходене, неизбежно е заключението, че му е повредено ребро отляво: или спукване, или може би дори счупване. И двамата обаче се съгласиха, че до развързката е още далеч и че господин Никострат, човек млад, темпераментен и спортуващ, едва ли ще пропусне да срещне Харон в потайно ъгълче с компания свои приятели.

Питаха ме също продължава ли Артемида да бъде благосклонна към господин Никострат и когато аз решително отказах да отговоря на този нетактичен въпрос, всички заключиха единодушно, че, разбира се, да, продължава. „Жената си е жена — рече злъчният Парал. — На жената никога не ѝ стига един мъж, това лежи в биологичната ѝ природа.“ Аз съвсем се разсърдих и обърнах внимание, че това свойство на жените лежи по-скоро в особената биологична природа на някои мъже като Парал, и всички сметнаха шегата ми за много остроумна, тъй като не обичаха Парал заради неговата злъчност, и, второ — спомниха си, че някога, още преди войната, младата му жена избяга с един търговски агент. Ситуацията беше благоприятна да се

постави най-после този Парал с неговите квазифилософски сентенции на мястото му!

Морфей, вече измислил ново остроумие, предварително се заливаше от смях, хващаше всички за ръцете и крещеше: „Не, ама чуйте какво ще ви кажа аз“, но както винаги в никое време, се домъкна това старо магаре Пандарей и без да вникне в предмета на разговора, обяви гръмогласно, че от чужбина дошла нова мода — да живеят трима, четирима с една жена, както става при котките. И какво да правиш? Остава само да вдигнеш ръце. Парал веднага се хвана за това изказване и прехвърли разговора върху личността на Пандарей. „Да, Пан — каза той. — Днес направи удар, старче, такова нещо не съм чувал дори от своя млад зет — майора.“ Вторият зет на Парал е известен далеч извън чертите на града, как да се удържиш, всички се натъркаляхме от смях, а Парал добави със скръбен глас: „Не, старчета, все пак напразно се демилитаризираме. Ние, старчета, трябваше по-добре да се деполицеизираме или в най-лошия случай да се депандеизираме.“ Пандарей веднага се наду като риба-луна, закопча всички копчета на куртката си и изкряска: „Поговорихме — край!“

За донорния пункт беше още рано и тръгнах към Ахилес. Прочетох му своята преписана на чисто реч пред Харон. Слушаше зяпнал. Успехът беше пълен. Ето точно неговите думи, когато свърших: „Това е написано от истински трибун, Феб! Откъде си го взел?“ Малко го увъртах за по-голяма важност, а след това му обясних как стои работата. Но той не повярва! Той обяви, че не е по силите на един пенсиониран учител по астрономия толкова точно да формулира мислите и възжеленията на простия народ. „Това е във възможностите само на великите писатели — каза той — или на великите политически дейци. А аз, не знам защо — каза, — не виждам в нашата страна нито велики писатели, нито велики политически дейци.“

„Феб, откраднал си го от марсианците — каза той. — Признай, дърто, никому няма да кажа.“ Бях объркан. Неговото недоверие и ме ласкаеше, и ми досаждаше едновременно. На всичко отгоре ми показва и запечатан плик от дебела черна хартия. „Какво е това?“ — питам с демонстративна небрежност, докато сърцето ми вече подушваше бедата и захленчи в лоши предчувствия. „Марки — каза онзи фукльо. — Истински. Оттам!“ Не помня как се обуздах. Като в мъгла слушах възторзите му, изразявани с престорено-съчувствен тон. А той въртеше

плика под носа ми и разказваше ли, разказваше каква рядкост е това, колко невъзможно е да го доставиш, какви баснословни суми му предлагал вече самият Хтоний и как ловко постъпил той, Ахилес, когато поискал компенсация за издетите лекарства не в пари, а в марки. Сумите, които той небрежно подхвърляше, ме доведоха до пълно отчаяние. Оказва се, че пазарните цени на марсианските марки са толкова високи, че никаква пенсия първа степен и никакъв стомашен сок не могат да променят моето жалко положение. Но в края на краищата се опомних, прозрях и помолих Ахилес да ми покаже тези марки. И всичко стана ясно. Онзи хитрец се запъна, обърка се и започна да мънка, че уж тези марки, бидейки марсиански, се плашат от светлината като фотографската хартия, че могат да се разглеждат само при специално осветление, а тук, в аптеката, няма необходимите съоръжения. Поободрих се и поисках разрешение да ги погледна вечерта у тях. Без всякаква охота ме покани, признавайки, че честно казано, в къщи той също няма специалните съоръжения, но за утре вечер ще се постарее нещо да измисли. Ето в това вярвам. Сигурно нещо ще измисли. Ще, се окаже, че тези марки се разтварят във въздуха или че въобще не трябва да се гледат, а трябва само да се опипват с пръсти.

В разгара на разговора изведнъж усетих нечие дишане току зад лявото си ухо и с крайчеца на окото улових някакво движение съвсем до себе си. Изведнъж си спомних тайнственото посещение и рязко се обърнах, но там се оказа прислужницата на мадам Персефона, дошла да моли за нещо по-сигурно. Търсейки препарат, който би удовлетворил мадам Персефона, Ахилес хлътна в лабораторията и очевидно нямаше намерение да се връща, докато не си отида. Тръгнах си с нескрита ирония.

На донорния пункт ме очакваше приятна изненада: съответните анализи показват, че поради моите хронични вътрешни заболявания стомашният ми сок трябва да бъде определен като първо качество, следователно за сто грама вече ще ми плащат четиридесет процента повече от останалите. Нещо повече, дежурният фелдшер намекна, че ако употребявам в умерени, но достатъчни количества синьовица, мога да премина в екстра качество и ще получавам за сто грама седемдесет-осемдесет процента повече. Да не ми е уроки, но, струва ми се, че най-после и на мен мъничко ми провървя.

В най-розово настроение тръгнах към кръчмата и прекарах там до късна вечер. Беше много весело. Първо, Япет продава вече само синьовица, която околните фермери му доставят на едро. От нея се оригваш неприятно, но е евтина, леко се пие и дава приятно, весело пиянство. Много ни развличаше един от младите хора с тесни сака. Така и не се научих да ги различавам, до тази вечер изпитвах към двамата съвсем естествена неприязън, споделяна от повечето от нашите. Обикновено тези страшни убийци на господин Лаомедонт прекарваха — заедно или поотделно — в кръчмата цялото време от обяд до затварянето ѝ — седяха на бара, пиеха и вироглаво мълчаха, сякаш не виждаха никого наоколо. Обаче днес единият изведнъж напусна бара, тръгна към нашата маса и когато ние настръхнало замълчахме, в настъпилата тишина той поръча пиене за цялата компания. След това седна между Полифем и Силен и тихо произнесе: „Еак.“ Отначало решихме, че се оригва, и Полифем по стар навик му отвърна: „Наздраве.“ Обаче младият човек малко обидено поясни, че Еак е неговото име и че е кръстен така в чест на сина на Зевс и Егина, бащата на Теламон и Пелей, дядото на Еант Великий. Полифем веднага поднесе извиненията си и предложи да прием за здравето на Еак, така че инцидентът беше изгладен. Ние също се представихме и много скоро Еак се почувствува сред нас като у дома си. Той се оказа сладкодумен разказвач, скъсахме си коремите от смях.

Особено ни хареса как те насапунисвали подовете на гостната, разсъбличали госпожичките и си играели на гоненица. При тях това се наричало „игра на гоненка“ и разказваше всичко по един ужасно смешен начин. Трябва да призная, че ние се срамувахме заради нашата провинциална затътеност, че никога не сме и чували за подобно нещо и затова много уместен се оказа карнавалът на нашите млади безделници от компанията на господин Никострат.

Те се появиха на площада и водеха за връвчица след себе си рижочервен петел. Господи, колко смешно беше! Пеейки „Ниоба, Ниобея“, те прекосиха целия площад и право в кръчмата. Окупираха бара и поръчаха за себе си бренди, а за петела — синьовица. При това на всеослушание обявиха, че празнуват настъпването на половата зрелост на петела и канят всички желаещи да участвуват. Едва не се пукнахме. Еак също се разсмя, така че градчето ни — като център на

остроумни развлечения — беше реабилитирано в очите на този столичен жител.

Още по-интересно стана, когато дойде Ахилес и съобщи, че от заседателната зала на кметството са откраднати шест полутапицирани стола. Пандарей веднага обследвал местопрестъплението и твърдял, че попаднал на следа. Казва, че похитителите били двама, единият от които носел велурена шапка, а другият имал шест пръста на десния крак, но, общо взето, всички са убедени, че е работа на градския ковчезник. Злъчният Парал направо си го каза: „Ето сега той пак се измъкна. Сега всички ще говорят за тези тъпашки столове и ще забравят за последното разхищение.“

Като се върнах в къщи, Харон още беше в редакцията и вечеряхме тримата.

Гледам през прозореца. Бездънното небе е разгърнало над града дивна лятна нощ, обсипана с милиарди блещукащи звезди. Топлият ветрец носи вълшебни аромати и милва клоните на заспалите дървета. Носи се лекото жужене на заблудена в тревата светулчица, бързаща за среща със своя изумруден любим. Сън и благодат са се спуснали над умореното от дневния труд градче. Не, все пак не става. Ама нейсе. Исках да кажа, че е красиво, когато над града — символи на мира и безопасността — безшумно преминават към висините сияещи с вълшебна светлина огромни летящи кораби, очевидно не наши.

Ще озаглавя речта си „Покой и увереност“ и ще я дам на Харон — за вестника. Нека само се опита да не я напечата! Как така целият град ще е „за“, а само той, виждате ли, бил „против“! Няма да мине, скъпи зетко, няма да мине!

Ще отскоча да видя как е Хермиона.

Издание:

Аркадий Стругацки, Борис Стругацки

Второто нашествие на марсианците

(Записки на един здравомислещ)

Фантастична повест

Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1979

Преведе от руски: Агоп Мелконян

Рецензенти: Любен Дилов, Огнян Сапарев

Редактор: Сребрина Галева

Редактор на издателството: Милан Асадуров

Оформление: Богдан Мавродиев, Жеко Алексиев

Илюстрация на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректор: Жулиета Койчева

Съветска — руска, I издание

Дадена за печат на 28.VIII.1979. Подписана за печат 6.XI.1979

Излязла от печат 28.XI.1979. Формат 32/70×100. Изд. №1279

Печ. коли 7,00 Изд. коли 4,53 Цена 1.00 лв. Страници: 112

Книгоиздателство „Г. Бакалов“ — Варна

Държавна печатница „Балкан“ — София

© Аркадий Стругацкий, Борис Стругацкий. Стажеры. Второе
нашествие марсиан.

Москва, Молодая гвардия, 1968.

С — 32

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.